

UMEÅ UNIVERSITET
Institutionen för socialt arbete
Examensarbete 15 hp, Termin 6
Vårterminen 2026

När klädsel blir politik

En litteraturöversikt om slöjförbud och dess konsekvenser för kvinnor

When clothing becomes political

A literature review on veil bans and their consequences for women

Handledare:
Isa Norvell Gustavsson

Författare:
Natasha Gujer
Niko Khamani

UMEÅ UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

Examensarbete, 15 hp

Termin 6, VT - 26

Författare: Natasha Gujer och Niko Khamani

Handledare: Isa Norvell Gustavsson

När klädsel blir politik: En litteraturöversikt om slöjförbud och dess konsekvenser för kvinnor

When clothing becomes political: A literature review on veil bans and their consequences for women

Sammanfattning

Denna studie har som avsikt att genom en litteraturöversikt undersöka hur tidigare forskning beskriver konsekvenser av slöjförbud i länder där sådana införts, med fokus på jämställdhet, kvinnors delaktighet i samhället samt deras möjligheter till utbildning och arbete. Studiens bakgrund utgår från slöjans historiska och kulturella betydelse samt den samtida debatten om slöjförbud i Europa, med särskilt fokus på Frankrike och Sverige. Studien har genomförts som en kartläggande litteraturöversikt där vetenskapliga artiklar insamlats via databaser och analyserats med tematisk analys. Metoden möjliggjorde identifiering av återkommande mönster i forskningen kring slöjförbudets konsekvenser. Resultatet visar att konsekvenserna av slöjförbudet är komplexa och ofta motsägelsefulla. I relation till utbildning och arbetsliv kan slöjförbud få både positiva och negativa konsekvenser, såsom ökad risk för skolavhopp och svårigheter att etableras på arbetsmarknaden, men även förbättrade studieresultat och minskat utbildningsgap. Det framkommer även att slöjförbudet kan bidra till diskriminering, begränsat arbets- och samhällsdeltagande samt social exkludering och isolering. I vissa fall kan förbudet underlätta deltagande för de kvinnor som inte bär slöjan frivilligt. Sambandet mellan slöjförbud och jämställdhet framställs dessutom på olika sätt då de både ses som en insats för att motverka förtryck och som en begränsning av kvinnors självbestämmande. Studiens slutsats visar att slöjförbud inte kan förstås som en entydig lösning på frågor om jämställdhet och delaktighet, utan som en åtgärd med varierande konsekvenser beroende på kontext.

Nyckelord:

Slöjförbud, niqab, burka, jämställdhet, inkludering.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	5
1.1 Problemformulering.....	5
1.2 Motivering.....	6
2. Syfte och frågeställningar.....	6
3. Bakgrund.....	7
3.1 Begrepp.....	7
3.2 Slöjan och slöjförbudets historia.....	7
3.3 Frankrike.....	9
3.4 Sverige.....	10
4. Teori.....	12
4.1 Slöjförbud ur ett intersektionellt perspektiv.....	12
4.2 Postkolonial feministisk teori.....	12
4.2.1 Under Western Eyes - Chandra Talpade Mohantys kritik ur ett postkolonialt feministiskt perspektiv.....	13
4.3 “Vi och dem” som social konstruktion.....	14
4.4 Motivering av val av teorier.....	16
5. Metod.....	16
5.1 Metodologiska överväganden.....	16
5.1.1 Begreppsavgränsning och användning av “slöjförbud”.....	17
5.2 Litteratursökning.....	17
5.3 Urvalsprocess.....	18
5.4 Analysmetod.....	19
5.5 Förförståelse.....	19
5.6 Etisk reflektion.....	20
5.7 Trovärdighet och tillförlitlighet.....	21
5.8 Arbetsfördelning.....	22
6. Resultat.....	22
6.1 Översikt av inkluderade artiklar.....	22
6.2 Slöjförbudets konsekvenser för utbildning och arbetsliv.....	28
6.3 Slöjförbudets konsekvenser för inkludering och exkludering.....	29
6.4 Slöjförbudet ur ett jämställdhetsperspektiv.....	31
6.5 Slöjförbudets konsekvenser för kvinnors tillgång till offentliga rum.....	32
7. Analys.....	33

7.1 Slöjförbudets konsekvenser för utbildning och arbetsliv ur ett intersektionellt perspektiv.....	33
7.2 Slöjförbudets konsekvenser för inkludering och exkludering utifrån teorin om “vi och dem”.....	34
7.3 Slöjförbudets konsekvenser för jämställdhet utifrån postkolonial feministisk teori....	34
7.4 Slöjförbudets konsekvenser för tillgång till offentliga rum utifrån studiens teoretiska utgångspunkter.....	35
8. Diskussion.....	35
8.1 Slöjförbudet i relation till avskärmning, sexualisering och barns autonomi.....	36
8.2 Kvinnors rättigheter och sekularism som legitimering av slöjförbud.....	37
8.3 Vivre ensemble och slöjförbudets politiska och säkerhetsmässiga kontext.....	38
8.4 Om slöjförbud blir verklighet i Sverige.....	39
9. Slutsats.....	40
9.1 Förslag till framtida forskning.....	41
10. Referenslista.....	43

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Slöjan har kommit att bli föremål i en omfattande och ofta polariserad debatt runt om i Europa. Frågan om slöjförbudet väcker starka känslor och engagerar politiker, invånare och forskare. Diskussionerna har resulterat i skilda uppfattningar i debatten där vissa anser att förbudet strider mot de mänskliga rättigheterna och begränsar religionsfriheten. Andra argumenterar däremot för att ett förbud är nödvändigt för att främja kvinnors fri- och rättigheter, samt att det är förenligt med de samhälleliga värderingar och normer som råder i länderna där förbud införts. Debatten är således mångfacetterad och komplex då etiska, juridiska och kulturella värderingar står i konflikt med varandra. Frågan om slöjförbudet är därav inte endast en fråga om klädesplagget i sig, utan en symbol för större samhällsfrågor som inkluderar integration, sekularism och jämställdhet.

Flera länder har infört ett förbud mot slöjan i olika offentliga sammanhang och miljöer. De länder som i dagsläget har ett nationellt infört förbud mot niqab och burka är Danmark, Österrike, Tyskland, Bulgarien, Nederländerna, Frankrike och Belgien. I övriga Europa har vissa länder regionala förbud, exempelvis i Barcelona i Spanien och Novara i Italien (SVT, 2018a). Historiskt sett har frågan om slöjförbud diskuterats runt om i Europa sedan tidigt 2000-tal. Redan 2004 införde Frankrike slöjförbud i skolan och sex år senare förbjöds slöjan på alla offentliga platser (SVT, 2015). Kort därefter införde även Belgien ett nationellt slöjförbud (SVT, 2018a). I samband med Frankrike och Belgiens förbud väcktes frågan i den offentliga debatten i de flesta västeuropeiska länder. Frågan drevs ofta av högerpolitik och motiverades med oro för islamisk fundamentalism samt nationell identitet (SvD, 2010).

De länder som har infört ett slöjförbud motiverar förbudet på olika sätt. I Danmark uttalade sig justitieministern kring att det inte är förenligt med landets värderingar att täcka sitt ansikte. Han menar att det är enligt landets värderingar och kultur att man ska kunna se varandras ansikten och ansiktsuttryck (Time, 2018). I Frankrike argumenterar regeringen för att förbudet snarare är ett krav på tydlig identifiering, motverkande av islamistisk extremism samt att det ska fungera som ett skydd för kvinnor som tvingas bära slöja (SVT, 2015). FN:s kommitté för mänskliga rättigheter hävdar att slöjförbudet i Frankrike bryter mot de mänskliga rättigheterna (SVT, 2018b). Frankrike poängterar att förbudet är väsentligt utifrån ett säkerhets- och socialiseringsperspektiv. Däremot motsätter sig FN:s kommitté och menar på att förbudet får en motsatt effekt i form av att kvinnor isoleras istället för att skyddas. Detta eftersom förbudet bland annat inskränker kvinnors rätt till offentlig service och begränsar de till hemmet (SVT, 2018b).

I den svenska debatten framhålls att slöjan är föremål för kvinnoförtryck eftersom den anses begränsa kvinnors självbestämmande, är sexualiserande och ett tecken på hedersförtryck (Jensdotter, 2026). I politiska och offentliga diskussioner har slöjan bidragit till social oro.

Detta motiverar därigenom förslaget om slöjförbud i Sverige. Den heltäckande slöjan associeras med migration och integration, och islam framställs som ett hot mot svenska värderingar såsom sekularism och jämställdhet. Jensdotter (2026) menar att denna debatt leder till att muslimska kvinnor marginaliseras, detta genom att valet av att bära slöja framställs som ett tecken på förtryck. Detta trots att flera kvinnor ser slöjan som ett uttryck för deras religiösa och kulturella identitet och frivillighet. Denna framställning av slöjan påverkar i sin tur svensk lagstiftning och sociala attityder, där man motiverar att ett slöjförbud skyddar kvinnors rättigheter även om det kan leda till att religiösa uttryck begränsas (Jensdotter, 2026).

1.2 Motivering

Denna uppsats är relevant för socialt arbete eftersom den undersöker om slöjförbud kan påverka kvinnors livsvillkor och möjligheter till deltagande i samhället. Genom att studera slöjförbudets eventuella konsekvenser för jämställdhet samt kvinnors tillgång till utbildning, arbetsliv och offentliga rum, bidrar studien till ökad kunskap kring hur strukturella faktorer kan påverka kvinnors fri- och rättigheter. Denna kunskap är i sin tur av stor vikt för socialt arbete då arbetet syftar till att förbättra människors livsvillkor och främja social rättvisa.

Intresset för studien väcktes i samband med att frågan om slöjförbud återigen började debatteras i Sverige och ur detta framkom det skilda åsikter. Precis som runt om i Europa är det även i Sverige den politiska högern som befinner sig i debattens framkant. I samband med detta väcktes en diskurs kring hur ett eventuellt slöjförbud i Sverige hade sett ut, samt vilka konsekvenser slöjförbud har fått för muslimska kvinnor i de länder där ett sådant förbud införts. Ytterligare en faktor till att intresset väcktes var vår upptäckt av att de uppsatser som redan publicerats rörande slöjförbud var skrivna på andra institutioner än institutionen för socialt arbete. Vi anser att det finns en kunskapslucka då vi upplever att det saknas uppsatser som berör ämnet utifrån det sociala arbetets perspektiv, och kommer därmed att studera slöjförbudets konsekvenser.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att genom en litteraturöversikt undersöka hur forskning beskriver konsekvenser av slöjförbud i länder där sådana införts, med särskilt fokus på Frankrike. Studien fokuserar på slöjförbudets konsekvenser för jämställdhet, kvinnors delaktighet, utbildning, arbetsliv och upplevelse av inkludering i samhället.

Frågeställningar:

- Hur påverkar slöjförbud kvinnors tillgång till och deltagande i offentliga rum i de länder där det införts enligt tidigare forskning?
- Hur används jämställdhet som argument för och emot slöjförbud, och hur analyseras detta i tidigare forskning?

3. Bakgrund

I detta avsnitt presenteras en bakgrund till studiens huvudsakliga ämne. Inledningsvis redogörs för relevanta begrepp kopplade till religiös klädsel för att på så sätt skapa en tydlig begreppsram. Därefter behandlas slöjans historiska och kulturella betydelse samt framväxten av slöjförbud i olika sociala kontexter. Avsnittet inkluderar även en redogörelse för hur frågan har utvecklats i Frankrike och Sverige, vilka utgör centrala exempel i studien.

3.1 Begrepp

I denna studie används begrepp som beskriver olika typer av religiös klädsel. För tydlighet följer nedan en begreppsbeskrivning av studiens centrala begrepp:

- Hijab: täcker håret och öronen och kan knytas löst så att halsen täcks, eller lindas bak och knytas i en knut. Den kan även vara tätt lindad runt ansiktet och täcka hår, öron och axlar, ofta i kombination med löst sittande kläder (Rosenberger & Sauer, 2012).
- Niqab: ett svart heltäckande plagg som täcker hela kroppen tillsammans med en slöja som täcker ansiktet, men lämnar ögonen fria (Rosenberger & Sauer, 2012).
- Burka: ett heltäckande plagg som täcker kroppen inklusive ansikte och ögon, där ögonen är täckta med ett nät (Rosenberger & Sauer, 2012).
- Burkini: en typ av baddräkt som täcker hela kroppen och huvudet (Evolvi, 2019).

I denna studie används begreppen slöja och slöjförbud och syftar till olika typer av beslöjningar, både heltäckande och icke-heltäckande. Med detta avses plagg som täcker håret, ansiktet och kroppen eller plagg som enbart täcker håret.

3.2 Slöjan och slöjförbudets historia

Kvinnans beslöjning har historiskt sett förekommit i flera kulturer och religioner, däremot läggs störst fokus vid den muslimska slöjans historia då studien behandlar den lagstiftning och debatt som rör muslimska kvinnors klädsel. Begreppet hijab har sitt ursprung i Koranen och syftar inte till ett specifikt klädesplagg, utan en fysisk barriär eller avskärmning. När en

talat om kvinnors klädsel i Koranen används istället begreppet khimar, vilket syftar till ett klädesplagg som täcker hår och bröst (Musharraf et al., 2018). Slöjans betydelse är kopplad till idéer om blygsamhet, integritet och religiöst utövande samt är ett uttryck för respekt. Den ursprungliga betydelsen av hijab som en avskärmning påverkar hur begreppet tolkas idag. Detta innebär att synen på vad som bör täckas varierar mellan olika tolkningar och samhällen (Musharraf et al., 2018). Slöjan har däremot inte endast burits av muslimer utan även av kristna kvinnor, bland annat under antiken då kristendomen var den dominerande religionen (Stafford, 2024). Då användes slöjan inte enbart av religiösa skäl, utan den fungerade även som en symbol för mode och status. Till en början bars slöjan även av praktiska skäl som skydd mot väder och smuts, för att sedan utvecklas till ett plagg som symboliserar blygsamhet och social tillhörighet (Stafford, 2024).

Idag är synen på slöjan mångfacetterad och beroende av kulturella och samhällsliga faktorer. I många västerländska länder råder en mer liberal syn på slöjan där vissa menar att kvinnor bör ha friheten att själva få välja om de vill bära slöja eller inte, samtidigt som det i muslimska samhällen betonas att slöjan är en viktig symbol för en kvinnas identitet (Musharraf et al., 2018). I sin bok *Slöjan; jämställdhet eller kvinnoförtryck* skriver Ghasemiani (2004) att slöjan inte är vilken klädsel som helst utan en tvingande klädsel som porträtterar kvinnor som underordnade mannen. Han riktar främst sin kritik mot islam men menar att den slöjbärande kvinnan underordnas mannen i alla religioner. Slutligen framförs att burka och niqab bör förbjudas i Sverige eftersom de är diskriminerande mot kvinnan (Ghasemiani, 2004). Diskussionen om slöjförbud väcktes runt om i Europa under 2000-talet, detta till följd av flera olika anledningar. Sekularism, terrorism, kulturell och nationell identitet, kvinnors rättigheter samt politisk opinion är några av de argument som ligger till grund för införandet av slöjförbud (Piatti-Crocker & Tasch, 2015). Den historiska och kulturella komplexiteten i slöjans betydelse har lagt grunden för den nutida debatten kring slöjförbud. I debatten är frågor om valfrihet, religion och samhällsnormer centrala, och i vissa fall är de grunden till införandet av slöjförbudet.

En tidslinje över lagstiftning kring slöjförbud i Europa presenteras av The Guardian (2018). År 2004 inledde Frankrike debatten kring förbud av religiösa symboler i skolor, däribland muslimska huvuddukar. 2011 förbjöds kvinnor att bära niqab och burka på offentliga platser i både Frankrike och Belgien. Därefter prövades Frankrikes beslut år 2014 om förbud mot burka och niqab i Europadomstolen där domarna försvarar lagen och synen att "leva tillsammans". 2015 lade Nederländernas regering fram ett förslag kring ett förbud mot niqab och burka på offentliga områden (The Guardian, 2018). Vidare år 2016 försvarar Frankrikes premiärminister dessutom förbud mot burkini i flera städer. Senare samma år beviljas partiellt förbud mot burka och niqab i Tyskland med motiveringen att den heltäckande ansiktsslöjan är olämplig. Detta innebär att delstater får införa egna förbud. 2017 förbjuder Österrikes regering heltäckande slöjor såsom burka och niqab i skolor och domstolar. Senare samma år fastställer Europadomstolen att arbetsgivare får förbjuda sin personal från att synligt bära religiösa symboler. De fastslog även att kravet endast kan komma från personal och inte från kunder. 2018 röstade det danska parlamentet igenom ett förbud mot plagg som täcker

ansiktet, däribland niqab och burka (The Guardian, 2018). Danmark är ett av de länder där slöjförbud införts mest nyligen.

3.3 Frankrike

Eftersom Frankrike var det första europeiska landet att införa ett förbud mot niqab och burka på offentliga platser, kommer en stor del av detta avsnitt att utgå från Frankrikes historia kring förbudet. Detta eftersom majoriteten av den forskning som rör slöjförbud studerar Frankrikes lagstiftning. Frankrike är det land i Europa där flest muslimer bor (Independent, 2018). År 2004 infördes ett förbud i statliga skolor mot användandet av religiösa symboler och 2011 blev det även förbjudet att bära niqab och burka på offentliga platser (SVT, 2018a). Lag Loi n° 2010-1192 (République française, 2010) syftar inte enbart till niqab och burka, utan förbjuder alla ansiktstäckande plagg. Däremot har lagen kommit att särskilt drabba muslimska kvinnor som bär niqab och burka trots dess neutrala utformning och formulering (Cohen-Almagor, 2022).

År 2014 prövades lagen om slöjförbud i Europadomstolen. Detta efter att en kvinna ifrågasatte förbudet och menade att det kränkte hennes rättigheter (European Court of Human Rights, ECHR, 2014). Domstolen beslutade att förbudet inte bröt mot Europakonventionen samt att motiveringen "vivre ensemble" (leva tillsammans) var en legitim grund för förbudet. I målet *S.A.S v. France* (ECHR, 2014) konstateras att konsekvensen av att dölja sitt ansikte på offentliga platser i sin tur bryter det sociala bandet och uttrycker vägran att följa principen att "leva tillsammans". I målet fastställs att niqab och burka är motsatsen till att ha kontakt med andra (ECHR, 2014). Fortsättningsvis antydde regeringen att en viktig princip för landet var pluralism och att burka och niqab inte stämmer överens med pluralismen. Däremot begränsas pluralismen i viss mån när kvinnor inte får uttrycka sin personlighet och tro genom sin klädsel (ECHR, 2014).

Paul (2024) kritiserar huruvida att "leva tillsammans" är ett giltigt argument för att förbjuda slöjan. Han hävdar att ett förbud ofta leder till segregation och kan resultera i negativa följder för kvinnors liv och autonomi. Det kan dessutom leda till ökad diskriminering, utanförskap samt trakasserier. Vidare förklarar Paul (2024) att en betydande aspekt i debatten är att begreppet "leva tillsammans" är vagt och otydligt samt att det saknar en rättslig förankring i Europakonventionen. Därav kan begreppet inte anses som en legitim grund för förbudet som inskränker religionsfriheten (Paul, 2024). Han fastslår slutligen att argumentet kring att "leva tillsammans" inte är en giltig eller effektiv anledning att begränsa religiösa uttryck i ett demokratiskt samhälle (Paul, 2024). Mechoulan (2019) motsätter sig däremot kritiken mot förbudet i Frankrike och påståendet att det går mot religionsfriheten. Han förklarar att även om det hävdas att visa ansiktet krävs för en social sammanhållning, är den främsta drivkraften bakom förbudet en oro kring vad niqab och burka gör för motstånd mot de västerländska värderingarna. Denna oro grundar sig i landets sekularism och avvisande inställning till religiös mångfald (Mechoulan, 2019). Vidare argumenterar Mechoulan (2019)

för att ett slöjförbud motiveras som ett sätt att skydda en historisk kontinuitet som anses vara viktig för samhällets identitet. Slutligen framgår av artikeln att ett slöjförbud som skyddar landets integritet och kulturella homogenitet prioriteras före de slöjbärande kvinnornas individuella fri- och rättigheter (Mechoulan, 2019).

Under senare år har fler lagförslag gällande religiös klädsel tillkommit. År 2021 tillkom ytterligare en lag i Frankrike som förbjuder barn upp till 18 år att bära slöja. Detta med motiveringen att stat och religion bör skiljas åt (SVT, 2021). I samband med införandet av förbud mot slöja på barn tillkom ytterligare två lagändringar. Föräldrar som följer med på klassresor ska vara religiöst neutrala och burkinin förbjuds från offentliga simbassänger (SVT, 2021). Vidare gäller en av de senaste lagarna kring religiös klädsel i Frankrike ett förbud mot plagget abaya i skolan. Plagget är kaftanliknande och bärs ofta av muslimer, för flickor och kvinnor kallas plagget abaya och för pojkar och män kallas det khamis (SVT, 2023).

3.4 Sverige

Frisk och Gillette (2019) presenterar att det i Sverige föreslogs minst 38 lagförslag för att förbjuda burka och niqab mellan år 2002 och 2018. Detta trots att ca 100 kvinnor i Sverige bedöms bära burka eller niqab. Författarna förklarar vidare att debatten har utvecklats från att ursprungligen fokuserat på burkans påverkan på demokrati och kvinnors rättigheter till att ses som ett hot mot svenska värderingar och ett sekulärt samhälle (Frisk & Gillette, 2019). Slutligen menar Frisk och Gillette (2019) att debatten om ett förbud mot burka och niqab mer är en fråga om att definiera svensk identitet och markera tillhörighet än en fråga om välbefinnandet för kvinnor som bär dessa plagg.

I Sverige har frågan om slöjförbudet varit aktuell i perioder. År 2019 skrevs motionen *Utreda slöjförbud i skolan för barn* av Sofia Westergren (Motion 2019/20:2401). Westergren menar att vi inte kan göra antaganden kring hur många procent av slöjbärande kvinnor som bär slöja frivilligt, men att det inte är alla. Därför menar hon att ett eventuellt slöjförbud i skolan hade skyddat flickor mot könsdiskriminering. Vidare förklarar Westergren att slöjan är en symbol för objektifiering eftersom den signalerar att kvinnan behöver döljas för att inte väcka manlig uppmärksamhet. I motionen *Förbud mot heltäckande muslimsk slöja* (Motion 2020/21:23) skriver Richard Jomshof att Frankrike införde förbud mot täckande strandklädsel, så som burkinin, som en följd av de islamiska terrordåden i Frankrike 2016. Richard Jomshof citerar franska kommunchefen Thierry Migoule som förklarar att burkinin antyder en allians med terroriströrelser (Motion 2020/21:23). Vidare citerar han Frankrikes dåvarande premiärminister Manuel Valls som menar att burkinin är en presentation för en politik som vänder sig mot samhället och är baserad på kvinnoförtryck. Han förklarar även att dessa idéer inte är i enlighet med landets värderingar (Motion 2020/21:23). Han skriver vidare att han delar de uppfattningar som kommunchefen och premiärministern uttryckt, och menar att ett sådant förbud är nödvändigt för att försvara demokratiska och sekulära värderingar.

Fortsättningsvis argumenterar även Alexandra Anstrell med flera i motion *Utred slöjförbud i grundskolor och förskolor* (Motion 2019/20:3374) för att Sverige bör införa slöjförbud i förskola och grundskola samt stödja maskeringsförbud på allmän plats. Anstrell redogör för att slöjan är en symbol för kvinnoförtryck och kopplad till hederskultur genom begränsningar av flickors och kvinnors frihet (Motion 2019/20:3374). Vidare hävdar Anstrell att det förekommer grupptryck från omgivningen när det gäller klädsel samt att ett förbud skulle flytta ansvaret från individen till samhället. Hon förklarar även att detta förbud inte är anknutet till invandrarfientlighet eller religionsfrihet, utan att det är direkt kopplat till att värna kvinnors rättigheter (Motion 2019/20:3374). Ytterligare lyfter Anstrell fram att den svenska skolan är en plats där demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter ska upprätthållas, och uppmanar regeringen att motverka kvinnoförtryck och stärka jämställdhet (Motion 2019/20:3374).

I Skurups kommun röstades förslaget om slöjförbud i skolan fram år 2019 (SVT, 2019). Även Staffanstorps kommun röstade fram förslaget om slöjförbud i skolan i samband med att kommunens integrationsplan reviderades (SVT, 2019). Redan år 2012 tittade skolverket på frågan om slöjförbudet och kom fram till att det inte är i enlighet med religionsfriheten och diskrimineringslagen (SVT, 2019). Kort efter att förbudet infördes i kommunerna upphävdes det efter att ha prövats av förvaltningsrätten. Detta då de menar att det inskränker religionsfriheten. Förvaltningsrätten uttrycker att det är en rättighet enligt regeringsformen och Europakonventionen att bära religiös klädsel (SVT, 2020). John Dalhuisen, Europaansvarig vid Amnesty International, förklarar att förbudet av niqab och burka är en växande våg bland europeiska länder (SvD, 2010). Dalhuisen förklarar att trenden kan få allvarliga följder, såsom att ett förbud bryter mot yttrande- och religionsfriheten. Dessutom kan det försvåra integrationen och öka stigmatiseringen kring muslimer (SvD, 2010). Vidare tydliggör Dalhuisen att ett förbud mot niqab och burka bryter mot artikel 9 och 10 i Europakonventionen om mänskliga rättigheter men även artikel 18 och 19 i FN:s människorättskonvention (SvD, 2010).

I slutet av 2025 lades det fram ett lagförslag gällande slöjförbud på all offentlig plats. Förslaget framfördes av Richard Jomshof i motion *Förbud mot heltäckande muslimsk slöja* (Motion 2025/26:568). Jomshof nämner andra länder som har slöjförbud på offentliga platser och betonar att han delar dessa länders uppfattning kring lagstiftningen. Han förklarar vidare att ett förbud är väsentligt för att försvara Sveriges demokratiska och kulturella värderingar. För att uppnå detta är slöjförbud på alla offentliga platser centralt (Motion 2025/26:568). I samband med lagförslaget väcktes debatten om förbud mot niqab och burka åter. Bland annat Jimmie Åkesson uttryckte att han har svårt att se att en aktivt troende muslim samtidigt kan vara svensk (SVT, 2026). Han menar att muslimer prioriterar sin religion före svenska värderingar. Det är däremot inte enbart politiker som engagerat sig i frågan utan även det svenska folket. I februari 2026 utfördes en undersökning kring förbudet, och resultatet visade att hälften av undersökningens deltagare svarade att de ställde sig positiva till förbudet medan en tredjedel var emot (Sveriges Radio, 2026). Detta visar att diskursen kring slöjförbud fortsatt är aktuell och präglas av en tydlig splittring i opinionen.

4. Teori

I detta avsnitt presenteras de teoretiska perspektiv som ligger till grund för studien. Inledningsvis behandlar avsnittet intersektionalitet. Därefter fördjupas den teoretiska analysen med hjälp av teorier som berör postkolonial feministisk teori samt “vi och dem” som social konstruktion. Genomgående i avsnittet sammanlänkas teorierna med dess relevans för socialt arbete.

4.1 Slöjförbud ur ett intersektionellt perspektiv

Begreppet intersektionalitet härstammar från det engelska ordet intersection som betyder “korsning” eller “skärningspunkt”. Begreppet belyser hur olika maktstrukturer och kategorier vävs samman och påverkar varandra. Det innebär alltså att göra en komplex analys av olika maktstrukturer. Centrala kategorier inom den intersektionella analysen är kön, sexualitet, klass, etnicitet, funktionalitet och ålder. Tidigare har dessa kategorier som samspelar studerats var för sig. Genom att förstå hur olika maktstrukturer samspelar synliggörs hur maktordningar upprätthålls och hur ojämlikhet skapas och återskapas (Mattsson, 2021). Intersektionalitet spelar en central roll i diskursen om slöjförbudet. Detta eftersom flera maktordningar som kön, etnicitet och religion möts och samspelar. I samband med detta konstrueras en särskild form av utsatthet då den muslimska kvinnan i fråga är underordnad i flera maktordningar och marginaliseras.

Denna förståelse tydliggör att slöjförbud inte enbart kan förstås utifrån en enskild maktdimension, utan det bör beaktas hur flera maktordningar samverkar. För att fördjupa analysen ytterligare är det därför relevant att inkludera ett postkolonialt feministisk perspektiv. Den postkoloniala feminismen fungerar som ytterligare en nyans av intersektionaliteten. Detta då den inte endast synliggör hur maktordningar samspelar, utan även problematiserar de strukturer som ligger till grund för hur muslimska kvinnor representeras.

4.2 Postkolonial feministisk teori

Postkolonial feministisk teori innebär sambandet mellan kön, ras och etnicitet och hur dessa samspelar med klass, nationalitet och sexualitet (Lykke, 2009). Teorin betonar maktskillnader mellan vita och ickevita kvinnor och kritiserar vita feminister för att tala om kvinnor som en homogen grupp utan att ta hänsyn till intersektionella maktordningar (Lykke, 2009). Carbin och Jansson (2017) förklarar att begreppet “post” refererar till hur koloniala idéer och föreställningar lever vidare efter att flera av kolonierna blivit självständiga. Vidare belyser de att de teorier som berör alla kvinnor egentligen endast syftar till vita kvinnor och deras

intressen, även om det talas om teorierna i universella termer (Carbin & Jansson, 2017). Detta har kritiserats eftersom vit feminism endast fokuserar på könsskillnad och inte skillnaderna som finns mellan kvinnor. Feministiska inriktningar såsom postkolonial feminism menar att maktstrukturer som bygger på kön och etnicitet inte går att begripa separat, utan hur de samverkar behöver utmanas. Carbin och Jansson (2017) förklarar att en central del i den postkoloniala feminismen är dess kritik till tidigare feministisk teori och dess förhållningssätt till det globala syd eller "andra" kvinnor. Carbin och Jansson (2017) lyfter feministisk forskning som beskriver kvinnor från icke-västerländska länder som förtryckta, passiva offer och en motsats till den självbestämmande västerländska kvinnan. Denna bild menar de förstärks när västerländska feminister "hjälp" icke-västerländska kvinnor. Detta eftersom de konstruerar en bild av sig själva som välvilliga och upplysta (Carbin & Jansson, 2017). Den postkoloniala teorins slutsats är alltså att det finns fler maktordningar att ta hänsyn till än enbart den som baseras på kön (Carbin & Jansson, 2017).

4.2.1 Under Western Eyes - Chandra Talpade Mohantys kritik ur ett postkolonialt feministiskt perspektiv

I Chandra Mohantys artikel "*Under Western Eyes - Feminist Scholarship and Colonial Discourses*" diskuterar hon postkolonial feministisk teori och kritiserar västerländsk feminism. Mohanty (1984) menar att västerländska feministiska texter ofta framställer "tredje världens kvinnor" som en förenklad och enhetlig grupp samt att varierande aspekter såsom klass, religion, kultur, politik och historia glöms bort. När forskare från västvärlden benämner kvinnor från "den tredje världen" som en homogen enhet med identiska behov och erfarenheter resulterar det i att dessa kvinnors unika erfarenheter förbises (Mohanty, 1984). Denna typ av förenkling riskerar därav att reproducera stereotypiska föreställningar av vissa grupper, vilket Mohanty (1984) beskriver som en intellektuell kolonisering. Mohanty (1984) använder begreppet "diskursiv kolonisering" för att beskriva hur västerländsk feminism framställer en generaliserad bild samt diskursivt koloniserar komplexiteten av tredje världens kvinnors livssituation. Med diskursiv kolonisering menas att makt utövas genom kontroll av språk och berättelser vilket resulterar i att vissa synsätt blir norm medan andra marginaliseras (Mohanty, 1984). Exempelvis målas kvinnor i den tredje världen upp som underprivilegerade, passiva och religiöst styrda.

Vidare kritiserar Mohanty (1984) antaganden från västvärlden som beskriver patriarkala förhållanden som liknande över kulturella gränser. Författaren motsätter sig detta och menar att det är en felaktig förenkling, detta eftersom patriarkala strukturer är kulturellt bundna och medför olika maktordningar, motstånd och konflikter (Mohanty, 1984). Västerländsk feministisk forskning erkänner inte dessa kulturella skillnader utan använder ett generaliserande synsätt vilket bidrar till att osynliggöra de olika maktförhållandena som finns mellan könen (Mohanty, 1984). Ytterligare ett centralt tema i Mohantys artikel är makt där hon förklarar att västerländsk feministisk forskning upprätthåller och förstärker maktrelationer. Författaren menar att det blir problematiskt då det liknar ett imperialistiskt

synsätt, där västerländska feminister sätter sig över andra, och ett paternalistiskt synsätt, där man ser andra som någon som är i behov av hjälp, istället för att se dessa kvinnor som aktiva individer med egna erfarenheter. Mohanty (1984) lyfter att genom att definiera dessa kvinnor ur ett västerländskt perspektiv som passiva, traditionella och underutvecklade upprätthålls en maktordning där västerländska ideer dominerar och där tredje världens kvinnor tilldelas rollen som mottagare av västvärldens välvilliga insatser. Detta går att se i diskursen om slöjförbud där kvinnor beskrivs som förtryckta och i behov av hjälp, där insatsen i detta fall syftar till att ge muslimska kvinnor mer frihet.

Fortsättningsvis förklarar Mohanty (1984) att kritiken inte endast är riktad till forskning, utan även politik och makt, det vill säga vem som får definiera verkligheten och kunskapen. Författaren menar att västerländsk forskning beskriver människor i tredje världen utifrån sitt eget perspektiv vilket leder till en felaktig representation av dem. På så sätt äger västerländsk feministisk forskning makten över andra människors erfarenheter. Mohanty (1984) fortsätter att kritisera det perspektiv som ser tredje världens kvinnor som oföränderliga, passiva mottagare som befinner sig i kulturellt underläge, detta eftersom det försvårar deras möjligheter till självbestämmande och motstånd. Slutligen hävdar Mohanty (1984) att den västerländska feministiska teorin bygger på en dualism där västerländska kvinnor ses som norm medan icke-västerländska kvinnor är icke-normativa. Hon motsätter sig detta och föreslår en förändring i denna ojämlika maktfördelning. Detta synsätt är av stor vikt i det sociala arbetets praktik där en möter individer med olika bakgrunder och erfarenheter dagligen. Det blir centralt att inta ett kritiskt förhållningssätt till hur kunskap och föreställningar om kvinnor skapas för att i sin tur undvika att upprätthålla dessa generaliserade och stereotypa bilder. I det sociala arbetet bör en vara lyhörd inför individuella erfarenheter för att varje enskild individ ska kunna ta del av rätt insatser.

4.3 “Vi och dem” som social konstruktion

I *“The Cultural Politics of Emotions”* av Sara Ahmed berättar hon att känslor inte bara är något vi känner, utan något som formar identiteter, skapar gemenskaper och har en avgörande betydelse i samhällets maktförhållanden. Ahmed (2014) förklarar att hat inte enbart är en individuell känsla som upplevs av en person, utan något som produceras och reproduceras i sociala och politiska sammanhang. Hon motsätter sig idén om att känslan av hat är något som uppstår omedvetet, och menar istället att känslan formas genom diskurser och kollektiva idéer. Hat riktas inte slumpmässigt utan styrs mot specifika grupper som porträtterats som “de andra” i motsats till “vi”. Ahmed (2014) menar att hat fungerar som något som skapar gränser mellan “vi” och “dem”. Dessa gränser upprätthålls genom narrativ där grupper skildras som hotfulla eller ansvariga för olika samhällsproblem. Detta exemplifieras i den tidigare nämnda motionen *Förbud mot heltäckande muslimsk slöja* (Motion 2020/21:23) där Richard Jomshof beskriver att religiösa plagg antyder en allians med terroriströrelser. Med ett sådant uttalande tillskrivs både individen och plagget egenskaper som gör dem skyldiga för olika typer av samhällsproblem. På så sätt riktas hatet mot ett objekt, det handlar alltså inte om enskildas

upplevelser av hat, utan hur vissa grupper tillskrivs rollen som mål för hatet (Ahmed, 2014). Resultatet av denna process blir en kollektiv identitet, där "vi" framstår som en enhet i motsats till "de andra".

Ytterligare en central del av Ahmeds resonemang är att hat ofta rättfärdigas genom att formuleras som något positivt. Hon menar att detta exempelvis visas i texter från den politiska högern som kan uttrycka kärlek till nationen, kulturen och det egna folket. På så sätt går det att uttrycka hat men maskera det som något värdigt istället för något som angriper andra (Ahmed, 2014). Hatet kan i sin tur framstå som nödvändigt och moraliskt rättfärdigt. Fortsättningsvis presenterar Ahmed (2014) idén om att hat är något som fastnar, vilket innebär att vissa känslor och egenskaper fästs vid vissa grupper. Hon menar att vid upprepade framställningar kan en grupp systematiskt associeras med hot eller problem, och dessa framställningar kan med tiden bli så pass etablerade att de tas för givna. Vidare förklarar Ahmed (2014) hur hat kan förstärkas genom att det kopplas till en mängd olika typer av rädslor samtidigt, exempelvis kan en grupp målas upp som ett hot mot landets ekonomi, kultur och säkerhet. Därigenom blir hatet svårare att bryta eftersom det blir mer kraftfullt.

Författaren betonar även att hat inte endast är exkluderande utan även inkluderande, detta eftersom riktat hat mot "dem" bidrar till en känsla av gemenskap bland "vi". Ahmed (2014) menar att hat bildar ett kollektiv och skapar sammanhållning inom dessa grupper. Hatets organiserande egenskap blir därav betydelsefull i politiska sammanhang. Hon kopplar dessutom känslan av hat till makt då det inte är alla grupper som har förutsättningen att uttrycka hat och samtidigt rättfärdiga det. Ahmed (2014) förklarar att när hat uttrycks från individer som anses vara normativa får det större spridning och kan resultera i konsekvenser för dem som hatat riktas mot. Därför bör hat förstås som en del av större maktordningar, där känslor formar sociala och politiska hierarkier.

Vidare exemplifierar Ahmed (2014) hur rädsla och makt ofta kan kopplas till rasistiska sammanhang. Hon menar att svarta individer porträtteras som farliga och okontrollerbara, detta skapar i sin tur en rasistisk kultur där fördomar förstärks. Genom att framställa dessa individer som ett hot legitimeras restriktioner och marginalisering vilket förstärker social och geografisk segregation. Dessutom har rädsla historiskt och politiskt sett fungerat som ett medvetet verktyg för att stärka nationalismen, precis som med hatet. Makthavare har länge använt rädsla för att skapa en gemenskap kring frågor som annars skulle ifrågasättas, som exempelvis övervakning eller restriktioner av samhällliga rättigheter. I dagens samhällliga situation kan rädslan av terrorism och migration användas för att skapa en känsla av trygghet. På så sätt kan vissa grupper förenas genom delade känslor av rädsla medan andra grupper marginaliseras (Ahmed, 2014). Politiker motiverar ofta slöjförbud med argument om att landets grundläggande värderingar bör skyddas, och menar att religiös klädsel hotar dessa. Rädslan för att dessa värderingar hotas rättfärdigas i sin tur i främlingsfientliga uttalanden om vissa grupper, där en menar att muslimska individers levnadssätt inte är förenliga med exempelvis svenska levnadssätt.

4.4 Motivering av val av teorier

De tre valda teoretiska perspektiven är nödvändiga då de kompletterar varandra i analysen av studiens resultat. Teorin om intersektionalitet möjliggör en förståelse för hur olika maktordningar samspelar och skapar olika former av utsatthet för muslimska kvinnor. Det postkoloniala feministiska perspektivet fördjupar analysen vidare då den visar hur muslimska kvinnor representeras och konstrueras i västerländska diskurser, samt hur maktrelationer mellan västerländska och icke-västerländska länder reproduceras. Vidare synliggör perspektivet "vi och dem" som social konstruktion hur gränser mellan grupper skapas och upprätthålls genom känslor, diskurser och politiska narrativ. Sammantaget möjliggör de tre valda teorierna en analys som belyser strukturella ojämlikheter och diskursiva framställningar. Detta är centralt för förståelsen av komplexiteten kring slöjförbud.

5. Metod

I detta avsnitt presenteras de metodologiska val som ligger till grund för studien. Inledningsvis beskrivs hur datainsamlingen har genomförts genom en kartläggande litteraturöversikt, samt hur det insamlade materialet har analyserats genom tematisk analys. Vidare behandlas forskningsprocessens olika steg inklusive urval, analysmetod, etiska överväganden samt studiens trovärdighet och tillförlitlighet.

5.1 Metodologiska överväganden

Folkhälsomyndigheten (2017) beskriver att det finns två olika typer av litteraturöversikter, systematisk litteraturöversikt samt kartläggande litteraturöversikt. Vi har valt att utföra en kartläggande litteraturöversikt. Den kartläggande litteraturöversikten ger större möjlighet att besvara brådskande forskningsfrågor, eftersom metodstegen är färre och tillåter ett mindre utförligt genomförande (Folkhälsomyndigheten, 2017). Metoden skiljer sig från en systematisk litteraturöversikt då den är mindre strikt och mer anpassningsbar vilket gör den särskilt lämplig för breda, komplexa eller snabbt föränderliga frågeställningar. Syftet är ofta att beskriva forskningsläget, identifiera centrala begrepp och teorier samt synliggöra eventuella kunskapsluckor. Den kartläggande litteraturöversikten går att anpassa efter ens resurser och behov, men kräver ändå ett systematiskt arbetssätt och god kunskap inom ämnet (Folkhälsomyndigheten, 2017).

5.1.1 Begreppsavgränsning och användning av "slöjförbud"

I denna studie används begreppet "slöjförbud" som ett samlingsbegrepp för olika typer av förbud mot religiösa plagg, såsom hijab, niqab, burka och burkini. Olika lagstiftningar i olika länder berör varierande klädesplagg och kan skilja sig åt beroende på sammanhang. Det kan röra sig om förbud i exempelvis skola, offentliga rum eller badplatser, och dessa motiveras med varierande argument. Användningen av samlingsbegreppet innebär en risk för begreppsglidning, alltså att betydelsen av ett ord gradvis förändras. Ytterligare en risk är att jämförbarheten mellan de studier som ligger till grund för arbetets resultat begränsas, detta eftersom det som undersöks inte är helt likvärdigt. Vi har valt detta samlingsbegrepp av analytiska och praktiska skäl, då det möjliggör en mer övergripande jämförelse mellan olika typer av lagstiftning som i grunden behandlar samma fenomen. Även om olika förbud rör skilda kontexter finns det gemensamma kännetecken i hur dessa lagar motiveras politiskt samt diskuteras i forskning. Genom användningen av begreppet är det möjligt att tydligare identifiera återkommande teman såsom sekularism, jämställdhet eller säkerhet, utan att behöva lägga fokus vid varje enskilt plagg och dess lagstiftning. Vi är medvetna om att denna förenkling kan innebära metodologiska begränsningar, men menar att den bidrar till att synliggöra den generella samhällsstrukturen som präglar lagstiftningen och debatten om religiös klädsel.

5.2 Litteratursökning

I början av sökandet efter data sökte vi inspiration i andra examensarbeten. Detta skedde på DiVA portal. Där sökte vi efter uppsatser med nyckelord som var kopplade till uppsatsens valda ämnen. Vi sökte bland annat efter nyckelord som slöja, slöjförbud, niqab och burka, slöjförbud i Sverige och slöjförbud i skolan. Som tidigare nämnt upptäckte vi att flera av uppsatserna som hade berört dessa ämnen var skrivna på andra institutioner än institutionen för socialt arbete, vilket motiverade oss till att studera hur ämnet var relevant för socialt arbete. Eftersom ämnet tidigare studerats ur rättsliga perspektiv på exempelvis juridiska institutioner, ansåg vi att ett socialt perspektiv fattades i frågan. Studier om slöjförbud kopplat till socialt arbete kan tillföra kunskap om hur denna lagstiftning kan påverka muslimska kvinnors vardag och delaktighet i samhället, samt synliggöra frågor om makt, normer och hur dessa kvinnor påverkas i praktiken. Intresset för ämnet väcktes även genom den rådande samhällsdebatten kring slöjförbudet och hur förbudets konsekvenser kom att bli för de berörda kvinnorna. När vi hade bestämt oss för att skriva vårt arbete om slöjförbudet formulerade vi ett syfte och frågeställningar som vi kunde utgå från i vår sökning av data. Syftet med studien var att genom en litteraturöversikt undersöka hur forskning beskriver konsekvenser av slöjförbud i länder där sådana införts, med särskilt fokus på Frankrike. Studien fokuserade på slöjförbudets konsekvenser för jämställdhet, kvinnors delaktighet, utbildning, arbetsliv och upplevelse av inkludering i samhället. De forskningsfrågor som formulerades för att besvara syftet var: Hur påverkar slöjförbud kvinnors tillgång till och deltagande i offentliga rum i de länder där det införts enligt tidigare forskning? Samt hur framställer tidigare forskning sambandet mellan jämställdhet och slöjförbud?

De databaser som vi använde oss av var SocINDEX samt Umeå universitetsbiblioteks söktjänst för att få fram relevant tidigare forskning. Vi sökte sedan efter vetenskapliga artiklar med hjälp av dessa söksträngar på SocINDEX: (veil ban OR niqab ban OR burqa ban) AND (social exclusion OR social isolation) AND (human rights), (veil ban OR niqab ban OR burqa ban) AND (social exclusion OR social isolation) AND (human rights OR feminism) AND (politics), (veil ban) AND (school). Av dessa sökningar fick vi 54, 54 och 10 träffar. På Umeå universitetsbiblioteks söktjänst sökte vi efter vetenskapliga artiklar med hjälp av dessa sökord: veil ban, burqa ban, hijab ban, burqa ban france, niqab ban france. Av dessa sökningar fick vi 221, 138, 146, 78, 28 och 58 träffar. Detta efter att ha filtrerat sökningen efter artiklar, att dessa ska vara peer reviewed samt publicerade efter år 2010. Eftersom forskningen kring slöjförbud är snäv i Sverige har vi valt att söka både internationella och svenska studier. Utöver att ha sökt vetenskapliga artiklar i databaser, har vi även sökt ytterligare artiklar i de redan funna artiklarnas referenslistor. Sökningarna i SocINDEX och Umeå universitetsbiblioteks söktjänst genererade sammanlagt cirka 800 träffar. Efter borttagning av dubletter återstod ett reducerat antal artiklar, cirka 600, som granskades på titel- och abstractnivå. I detta steg exkluderades majoriteten av artiklarna, cirka 540 artiklar, då de inte var relevanta för studiens syfte. Därefter genomfördes en närmare granskning av abstract på 60 artiklar varav 45 exkluderades då de inte uppfyllde inklusionskriterierna. Sedan lästes 15 artiklar i fulltext, varav 4 exkluderades på grund av att de inte helt relaterade till studiens syfte och frågeställningar. Det slutliga urvalet bestod av elva vetenskapliga artiklar.

5.3 Urvalsprocess

Vi valde ut artiklar med relevanta titlar som ansågs tillhöra de teman som formulerats för studien. Som första urval läste vi titel och tillhörande abstract för att få en översiktlig bild av artikelns innehåll, syfte och relevans i relation till studiens frågeställningar. Detta möjliggjorde en första avgränsning där artiklar som tydligt inte överensstämde med studiens syfte sorterades bort, medan de som bedömdes som relevanta behölls. Därefter lästes artiklarna i fulltext för att kunna göra en mer grundlig bedömning av innehållet och dess relevans. I detta steg granskades artiklarna utifrån studiens inklusions- och exklusionskriterier. Inklusionskriterierna var att samtliga artiklar skulle vara peer reviewed, publicerade efter 2010, skrivna på svenska eller engelska samt innehåll av forskning som rör slöjförbud i Europa. Exklusionskriterierna rörde icke vetenskapliga publikationer, artiklar som inte var peer reviewed, artiklar som endast berörde ämnet ytligt samt äldre publikationer utanför vald tidsram. Det slutliga urvalet utgjorde det material som inkluderades i analysen. Totalt inkluderades elva stycken vetenskapliga artiklar i studiens resultat.

5.4 Analysmetod

Alvinus et al. (2023) definierar tematisk analys som ett kvalitativt analytiskt verktyg som används för att identifiera mönster genom analys, tolkning och beskrivning av teman. Den tematiska analysen är en metod som är flexibelt anpassningsbar till olika typer av forskningsansatser. Alvinus et al. (2023) förklarar att metoden är lätt att lära sig, lätt att lära ut samt kan kombineras med andra metoder. Den tematiska analysen har olika inriktningar, exempelvis hur man ser på datainsamling, alltså induktiv eller deduktiv metod. Med induktiv metod menas att kodning och temaindelning är empiristyrd, alltså att teman utvecklas och slutsatser dras utifrån den insamlade empirin. Deduktiv metod innebär att kodning och temaindelning är teoristyrd, det vill säga att det styrs av redan befintliga teorier och idéer. I denna studie har vi använt oss av en induktiv metod, alltså har teman formulerats utefter den insamlade empirin. Generellt sett används induktiv metod i kvalitativa studier, därför ansåg vi att den var mest lämplig. Vidare diskuterar Alvinus et al. (2023) för- och nackdelar med tematisk analys. Metodens styrkor är bland annat att den tillåter att studera fenomen på djupet samt dess flexibilitet då den kan användas såväl teoristyrd som empiristyrd. Däremot kan en nackdel med metoden vara att det blir ett överflöd av data och att man på så sätt missar att göra en välgrundad analys (Alvinus et al., 2023).

Den tematiska analysen genomfördes stegvis. Vi började med att läsa de utvalda artiklarna flertalet gånger för att skapa en helhetsbild av materialet. Därefter markerade vi delar av text som var relevanta för vår studies syfte och frågeställningar. Detta kunde exempelvis vara olika uttalanden om kvinnors erfarenheter kring slöjförbudet på bland annat arbetsplatsen eller offentliga miljöer. I nästa steg kodade vi materialet genom att ge de olika delarna av text beskrivande beteckningar, såsom "begränsade jobbomöjligheter", "känslor av utanförskap" och "argument om jämställdhet". De koder som liknade varandra delades sedan in i större grupper för att kunna identifiera mönster i empirin. Utifrån dessa mönster skapade vi övergripande teman som presenterades i resultatet. Exempelvis samlade vi det kodade materialet som rörde arbete och utbildning under temat "utbildning och arbetsliv" samt koder om tillhörighet och diskriminering under temat "inkludering och exkludering". Detsamma gällde för temana "jämställdhet" och "tillgång till offentliga rum". Slutligen justerades de utvalda temana för att säkerställa att dessa speglade empirin på ett rättfärdigt sätt.

5.5 Förförståelse

Förförståelsen som vi tog med oss i uppsatsskrivandet hade sin utgångspunkt i vår utbildning på socionomprogrammet. Detta eftersom frågor om sociala strukturer och utsatthet spelar en central roll. Vi har däremot inte berört religion som ämne under utbildningen vilket resulterat i att vi saknar inblick i bland annat religiösa uttryck och betydelser av religiösa plagg. Däremot har vi under utbildningen fått en ökad kunskap om intersektionella perspektiv, där kön, etnicitet och religion samverkar och påverkar individers livssituation. Denna förståelse påverkar vårt sätt att tolka och förstå ämnet, detta eftersom vi ser hur diskurser om slöja och slöjförbud inte endast kan förstås utifrån ett perspektiv utan bör studeras i förhållande till ytterligare maktordningar. Vi har i åtanke att kvinnor drabbas olika beroende på dessa

faktorer samt att vissa grupper kan vara särskilt utsatta i sammanhang där faktorer som kön och religion samverkar. Fortsättningsvis har socionomprogrammet givit oss grundläggande kunskap om jämställdhet och utanförskap. Perspektiv som dessa har en inverkan på hur vi tolkar slöjförbudet eftersom de spelar in i förbudets följder. Vi är även medvetna om att dessa perspektiv går att tolkas på olika sätt beroende på situation, och att vår utbildning har färgat vår förståelse för dessa begrepp. Vår förståelse av religion i sig är alltså begränsad, men vår kunskap kring sociala och intersektionella perspektiv är välgrundad. Vi är därför medvetna om att vår förståelse kan påverka hur vi tolkar och analyserar vår data, och värdesätter ett objektiva synsätt i skrivandet.

5.6 Etisk reflektion

Ett etiskt dilemma kan uppstå när man som forskare ställs inför en konflikt mellan motstridiga etiska överväganden, det vill säga att forskaren behöver ansvara för att tillgodose minst två aspekter vilket inte är möjligt (Kalman & Lövgren, 2019). Forsberg och Wengström (2015) förklarar att god etik är en central aspekt i all vetenskaplig forskning. Intresset av att inhämta ny kunskap bör alltid vägas mot de forskningsetiska kraven kring att skydda deltagarna i studien. Vetenskapsrådet (s.7, 2024) förklarar god forskningssed som en samling forskningsetiska krav och detta speglas i följande beskrivning: "God sed i forskningen är den moraliska praxis som utvecklas då forskningens olika aktörer i dialog med det omgivande samhället kritiskt reflekterar kring forskningsverksamheten.". Vetenskapsrådet (2024) belyser att principer som tillförlitlighet, ärlighet, respekt och ansvar utgör grunden för god forskningssed och att dessa ska vägleda en genom forskningen. God forskningssed är en viktig del av forskningens kvalitet och dess nytta för samhället (Vetenskapsrådet, 2024). För att forskningen ska bedrivas i enlighet med god forskningssed krävs kunskap kring etiska principer samt hur dessa tillämpas i praktiken. Generellt sett ska forskaren sträva efter att optimera forskningens värde och nytta. Forskningen måste hålla hög kvalitet, vara tillförlitlig och kunna föras vidare till de som har nytta av den (Vetenskapsrådet, 2024). Det är alla inblandade i forskningen som ansvarar för att resultaten kommer till användning, däremot bör en alltid ta hänsyn till deltagarnas skydd. Det är däremot inte förenligt med god forskningssed att bedriva forskning som saknar motivet att generera kunskap eller nytta, detta eftersom det innebär förlorad tid och resurser samt kan leda till skada och risker (Vetenskapsrådet, 2024).

Inom forskning bör en ta hänsyn till risker och eventuella problematiska situationer som kan uppstå, särskilt när en behandlar känsliga personuppgifter. Känsliga personuppgifter innebär bland annat uppgifter om etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös övertygelse och en persons sexualliv (Kalman & Lövgren, 2019). I denna studie har vi inte behövt söka etiskt tillstånd vilket har inneburit att vi själva fått överväga de etiska dilemman som kan komma med olika metodval. Fortsättningsvis menar Forsberg och Wengström (2015) att forskaren bör vara varsam i de slutsatser som dras samt redovisa resultaten på ett välgrundat vis. Med tanke på studiens syfte valde vi att utföra en litteraturoversikt, detta eftersom religiös övertygelse är en av flera känsliga personuppgifter. Vi anser att en intervjustudie inte vore lämplig med tanke på den skada som deltagarna hade kunnat utsättas för. Däremot kan det

innebära såväl risker som nyttor att inkludera dessa individer i forskning, och ökad kunskap behöver vägas mot risken för deltagarnas skada eller utsatthet.

Att bibehålla rättvisa innebär delvis att säkerställa en jämn fördelning mellan risker och nytta. En bör eftersträva att forskningsdeltagare som utsätts för eventuella risker får ta del av forskningens nytta. Ur ett rättviseperspektiv är det inte optimalt att enbart vissa privilegierade grupper får dra nytta av forskningens resultat, medan andra utsätts för riskerna. Däremot är det inte alltid uppenbart vad som är etiskt försvarbart ur ett skyddsperspektiv, exempelvis kan det innebära risker att inkludera sårbara individer i forskningen. Å andra sidan kan det betraktas som problematiskt att helt avstå från att inkludera sårbara individer från forskning som kan komma att generera nytta för dem. Forskaren bör alltså kunna etiskt avväga utifrån skyddsbehoven vad som kommer att leda till nytta respektive risker. Att just sårbara individer inkluderas i forskningen kan vara ett sätt att främja rättvisa. Nygren (2019) menar istället att det finns risker med att en särskild grupp synliggörs genom forskningen, exempelvis minoriteter. Detta eftersom att uppmärksamma dessa som särskilda grupper i samband med studerandet av sociala problem kan resultera i ökat förtryck.

Vi är medvetna om att vår uppsats berör ett ämne som är både politiskt och känslomässigt laddat. Därav krävs det att vi är objektiva och har ett kritiskt förhållningssätt både i läsande och skrivande. Vi vill ta del av flera olika perspektiv och kunna granska vår empiri utan att våra egna personliga åsikter genomsyrar framställningen. Det är därför viktigt att presentera data på ett objektivt och balanserat sätt utan att förvrida komplexa resonemang. Vi minimerar risken för partiskhet genom att vara medvetna om våra förförståelser och värderingar. Därigenom kan vi presentera data som är nyanserad och saklig, vilket är av stor vikt för god forskningssed.

5.7 Trovärdighet och tillförlitlighet

All forskning kräver kvalitetskriterier, däribland tematisk analys. De vanligaste begreppen för kvalitetskriterier är validitet och reliabilitet, men inom kvalitativ forskning och tematisk analys skiljer sig kvalitetskriterierna åt. Då talar man istället om trovärdighet och tillförlitlighet (Alvinus, 2023). En studies *trovärdighet* styrs av läsarens upplevelse av studien som igenkännbar. Det innebär en balans mellan data och representationen av data i text. För att en studies trovärdighet ska öka krävs inte enbart en engagerad forskare utan det behöver kombineras med tekniker som visar på att resultatet stämmer, exempelvis genom observationer eller insamling av litteratur (Alvinus, 2023). Vidare innebär *tillförlitlighet* förmågan att vid upprepade tillfällen av mätning av ett fenomen uppnå samma resultat. En studie med låg tillförlitlighet kan lätt påverkas av slumpfel, exempelvis genom bristande frågeformulering. Alltså tyder hög tillförlitlighet på hög mätsäkerhet (Forsberg & Wengström, 2015).

För att säkerställa trovärdighet i vår uppsats har vi strävat efter att tydligt koppla det insamlade materialet till den tematiska analysen. Detta har genomförts genom ett utförligt urval av vetenskapliga artiklar men även genom att presentera resultaten på ett sätt som speglar innehållet i källorna. Fortsättningsvis har vi strävat efter en transparens i processen av att analysera data, detta genom att utförligt beskriva hur vår empiri har bearbetats och tematiseras. Vidare har tillförlitligheten stärkts genom att vi systematiskt använt oss av samma tillvägagångssätt i både urval och analys av de vetenskapliga artiklarna. Eftersom vi har varit två personer som utfört sökningen av data har risken för subjektiva tolkningar minskat. Vi har även som tidigare nämnt varit noggranna i urvalsprocessen med att alla artiklar ska vara peer-reviewed för att säkerställa att materialet är av hög kvalitet, vilket ökar tillförlitligheten i arbetet.

5.8 Arbetsfördelning

Vi har arbetat med studien i nära samarbete och samtliga delar har diskuterats och bearbetats gemensamt. Däremot har litteratursökning och analys delats upp och genomförts enskilt. Vi har även haft huvudansvar för varsitt avsnitt, där Niko har haft ansvar för metodavsnittet medan Natasha har ansvarat för bakgrunden. Resultaten och det insamlade materialet har sedan sammanställts, jämförts och bearbetats gemensamt för att säkerställa en sammanhängande helhet. Även övriga delar av skrivprocessen har genomförts tillsammans med gemensamma revideringar. Arbetsfördelningen har därmed varit tydlig och vi har haft ett gemensamt ansvar för studiens helhet.

6. Resultat

I detta avsnitt presenteras den insamlade datan som ligger till grund för studiens resultat. Eftersom detta är en litteraturöversikt är det insamlade materialet vetenskapliga artiklar. Vi har utfört en tematisk analys genom att koda och tematisera empirin för att identifiera och skapa teman. Samtliga inkluderade vetenskapliga artiklar redovisas i en tabell nedan, se Tabell 1. Resultaten presenteras nedan utifrån de teman som framkommit.

6.1 Översikt av inkluderade artiklar

Tabell 1					
Författare	Land/	Metod	Studiens syfte:	Centrala resultat:	Hur studien

Tabell 1

och år:	kontext som undersöks:	och urval:			bidrar till syftet:
Abdelgadir och Fouka (2020)	Frankrike	Kvantitativ Enkät samt urval av äldre kohortdata för att jämföra grupper över tid.	Utvärdera hur den franska lagstiftningen om förbud mot hijab i skolor påverkar den socioekonomiska integrationen av muslimska kvinnor i Frankrike.	Det franska hijabförbudet 2004 begränsade muslimska kvinnors utbildning, försämrade deras integration på arbetsmarknaden samt stärkte deras muslimska och franska identiteter.	Empiriskt visa att det franska hijabförbudet negativt påverkar muslimska kvinnors utbildning och tillgång till arbetsmarknad, vilket ger en systematisk bild av förbudets konsekvenser för jämställdhet och inkludering.
Maurin och Navarrete (2022)	Frankrike	Kvantitativ Data från arbetsmarknads- och befolkning sregister.	Analysera hur förbudet mot islamiska slöjor i franska skolor 1994 påverkar utbildningen för flickor med muslimsk bakgrund, samt undersöka skillnader mellan könen och dess effekter av integration på arbetsmarknaden.	Förbudet hade en positiv inverkan på muslimska kvinnors utbildning och integration. Ökad andel muslimska kvinnor som arbetar i den offentliga sektorn efter förbudet.	Förbudet mot slöja i Frankrike förbättrade muslimska kvinnors utbildning och integration, vilket bidrar till ökad jämställdhet och social inkludering. De belyser hur politik kan påverka kvinnors deltagande i arbetslivet.
Författare	Land/	Metod	Studiens syfte:	Centrala resultat:	Hur studien

Tabell 1

och år:	kontext som undersöks:	och urval:			bidrar till syftet:
Jakku (2019)	Sverige	Kvalitativ Semistrukturerade intervjuer med 10 st muslimska kvinnor som bär slöja i Sverige samt mediestudier.	Undersöka hur föreställningar om sekularism påverkar muslimska kvinnor som bär slöja i Sverige. Studien analyserar hur dessa normer kan bidra till exkludering från arbetsmarknaden.	Föreställningar om sekularism i Sverige missgynnar ofta muslimska kvinnor som bär slöja och kan leda till exkludering på arbetsmarknaden. Slöjan framställs ofta som oförenlig med svenska värderingar, vilket begränsar kvinnors möjlighet till delaktighet.	Hur regleringar och föreställningar om muslimsk klädsel kan påverka kvinnors delaktighet, inkludering och möjlighet till arbetsmarknaden. Särskilt hur exkludering kan uppstå i arbetslivet genom normer om sekularism.
Zempi (2019)	England	Kvalitativ 60 djupintervjuer och 20 fokusgrupper med muslimska kvinnor som bär niqab i Storbritannien mellan 2011 och 2012.	Undersöker hur muslimska kvinnor som bär niqab i Storbritannien påverkas av lagar som förbjuder heltäckande slöja på offentliga platser. Fokus ligger på kvinnors egna perspektiv kring inkludering, trygghet och rättigheter.	Förbud mot niqab upplevs av de intervjuade kvinnorna som diskriminerande och som en begränsning av deras fri- och rättigheter. Förbudet kan leda till ökad social exkludering, rädsla samt minskad rörelsefrihet i det offentliga rummet.	Perspektiv på hur förbud mot niqab upplevs påverka kvinnors delaktighet och känsla av inkludering. Visar hur förbudet kan leda till ökad exkludering och begränsad rörelsefrihet, vilket är relevant för att förstå konsekvenser av slöjförbud.
Författare	Land/	Metod	Studiens syfte:	Centrala resultat:	Hur studien

Tabell 1

och år:	kontext som undersöks:	och urval:			bidrar till syftet:
de Vries (2023)	Frankrike	Kvalitativ Teoretiskt material såsom forskning, rättsliga principer och politiska resonemang som analyseras och diskuteras i artikeln.	Analyserar argument om att förbud mot burka kan motiveras utifrån social samvaro och interaktion i det offentliga rummet samt under vilka villkor sådana argument kan vara legitima.	Förbud mot burka kan i vissa fall rättfärdigas med hänvisning till att ansiktstäckning kan försvåra social interaktion i det offentliga rummet. Ett sådant argument är bara giltigt under vissa villkor och måste vägas mot individers fri- och rättigheter.	Hur slöjförbud kan motiveras utifrån argument om social samvaro och gemenskap i det offentliga rummet. Förbudet kopplas till inkludering och social interaktion i samhället, vilket är relevant för att förstå de bakomliggande idéerna till förbudet i länder som Frankrike.
O'Neill et al. (2015)	Kanada	Kvantitativ 1201 st telefonintervjuer med franskspråkiga kvinnor över 18 år i Québec.	Undersöka hur feministiska värderingar påverkar kvinnors åsikter om slöjförbud samt hur dessa är kopplade till synen på religionsfrihet och kvinnors handlingsutrymme.	Kvinnors inställning till förbud mot niqab påverkas av deras feministiska värderingar. Mer sekulära feministiska uppfattningar ökar stödet för ett förbud. Det hänger även samman med hur kvinnors autonomi och religionsfrihet prioriteras.	Visar hur stöd av slöjförbud påverkas av feministiska värderingar och synen på kvinnors autonomi. Ger en förståelse för debatten om slöjförbud samt hur det kopplas till frågor om jämställdhet och kvinnors rättigheter.
Författare	Land/	Metod	Studiens syfte:	Centrala resultat:	Hur studien

Tabell 1

och år:	kontext som undersöks:	och urval:			bidrar till syftet:
Brems et al. (2013)	Frankrike och Belgien	Kvalitativ Analys av lagtexter och politiskt material.	Jämföra hur burka- och niqabförbud motiveras i Frankrike och Belgien. Undersöker särskilt de juridiska och politiska argumenten bakom lagstiftningen.	Båda länderna motiverar förbuden med argument om säkerhet, social samvaro och jämställdhet. Visar även att förbuden i praktiken påverkar en mycket liten grupp kvinnor och kan ses som symboliska lagstiftningar med begränsad säkerhetseffekt.	Ger en politisk och juridisk analys av slöjförbudet samt hjälper till att förstå de bakomliggande argumenten för förbuden. Detta är relevant för att tolka deras konsekvenser för jämställdhet, inkludering och kvinnors delaktighet i samhället.
Fernando (2014)	Frankrike	Kvalitativ Reflexiv och kritisk etnografisk metod. Observationer och reflektioner från fältarbete samt analyser av diskurser.	Undersöker hur tystnad fungerar som en politisk och social praktik inom forskning. Studien analyserar frågor om islam, sekularism och makt.	Tystnad kan fungera som en form av motstånd, skydd eller politiskt ställningstagande i sammanhang präglade av makt och sekularism. Synliggör hur muslimska erfarenheter i Frankrike påverkas av normer kring religion och tillhörighet.	Belyser hur sekularism och normer i Frankrike påverkar muslimers upplevelser av tillhörighet och inkludering.
Författare	Land/	Metod	Studiens syfte:	Centrala resultat:	Hur studien

Tabell 1

och år:	kontext som undersöks:	och urval:			bidrar till syftet:
Khemilat (2021)	Frankrike	Kvalitativ Analys av politiska texter, lagstiftning och samhällliga diskurser i Frankrike.	Undersöker hur franska slöjförbud och ideal om sekularismen påverkar muslimska kvinnors tillgång till delaktighet och det offentliga rummet, samt hur dessa processer kan bidra till exkludering och segregation.	Visar att franska slöjförbud och sekulära normer bidrar till att muslimska kvinnor exkluderas från det offentliga rummet och riskerar att skapa en socialt accepterad segregation. Förbudet rättfärdigas ofta genom argument om jämställdhet, trots att de begränsar kvinnors delaktighet i samhället.	Belyser hur slöjförbud i Frankrike kan påverka muslimska kvinnors delaktighet och känsla av inkludering. Visar hur förbud och sekulära normer kan leda till exkludering från det offentliga rummet och stärka segregation bland målgruppen.
Tissot (2011)	Frankrike	Kvalitativ Kritisk analys av politiska diskussioner, lagstiftning och samhällliga debatter i Frankrike.	Analyserar hur franska debatter och politiska åtgärder kring hijab och niqab bidrar till att exkludera muslimska kvinnor från offentliga rum samt skola.	Regleringen av hijab och niqab i Frankrike bidrar till att muslimska kvinnor i större utsträckning exkluderas från utbildning och det offentliga rummet. Förbudet legitimeras genom argument om sekularism och jämställdhet, trots att de i praktiken begränsar kvinnors delaktighet.	Visar hur franska regleringar kring hijab och niqab kan leda till att muslimska kvinnor exkluderas från skola och det offentliga rummet. Hur slöjförbud påverkar kvinnors delaktighet och upplevelser av inkludering i Frankrike.

Tabell 1					
Författare och år:	Land/kontext som undersöks:	Metod och urval:	Studiens syfte:	Centrala resultat:	Hur studien bidrar till syftet:
Baehr och Gordon (2012)	Frankrike	Kvalitativ Teoretisk och essäbaserad studie. Bygger på sociologiska och filosofiska teorier.	Analysera hur förbud mot burka kan förstås i relation till social sammanhållning och solidaritet i det offentliga rummet. Diskursen mellan individuella rättigheter samt krav på social interaktion i samhället.	Argument om social sammanhållning används ofta för att rättfärdiga förbud mot burka. Dessa argument blir problematiska då de riskerar att exkludera minoritetsgrupper från det offentliga rummet. Diskursen mellan social sammanhållning och individuella rättigheter saknar en enkel lösning.	Belyser hur argument om social sammanhållning används för att motivera slöjförbud. Hur grunderna bakom förbuden kan kopplas till frågor om inkludering och kvinnors delaktighet i det offentliga rummet.

6.2 Slöjförbudets konsekvenser för utbildning och arbetsliv

Slöjförbud i skolmiljö har visat sig ha haft påverkan på muslimska flickor och kvinnors möjligheter till utbildning och arbete. Granskningen indikerar att förbudet medför både negativa och positiva konsekvenser. Bland annat redovisas resultat som visar att slöjförbud i skolan har lett till ökad risk för avhopp från skolan samt svårigheter att fullfölja utbildningen. Detta förklarar Abdelgadir och Fouka (2020) som har studerat slöjförbudets konsekvenser för studerande muslimska kvinnor i Frankrike. De menar att dessa negativa konsekvenser i sin tur hade långsiktig påverkan på muslimska kvinnors etablering på arbetsmarknaden, vilket synliggjordes genom minskad sysselsättning och högre arbetslöshet. Samtidigt finns det studier som visar på motsatta effekter. I de analyserade artiklarna framträder att slöjförbud i skolan genererat positiva effekter för muslimska kvinnors utbildning. Bland annat går det att se att andelen muslimska kvinnor som tog gymnasieexamen ökade i samband med att slöjförbudet i skolan infördes. Maurin och Navarrete (2022) motsätter sig påståendet kring att slöjförbudet påverkade muslimska kvinnors skolgång negativt, utan presenterar att det snarare fungerade pådrivande för bättre resultat i skolan. När det kommer till sambandet

mellan slöjförbud och diskriminering framkommer att muslimska flickor och kvinnor i högre grad upplevde diskriminering och utanförskap i skolan. Abdelgadir och Fouka (2020) framför att detta i sin tur orsakat ökad polarisering. Maurin och Navarrete (2022) lyfter däremot en positiv aspekt med förbudet och menar att för de muslimska kvinnor som inte frivilligt bär slöja bidrog förbudet med minskad press från familjen kring faktorer som hade hämmat deras möjligheter till utbildning.

Till följd av de konsekvenser som föranletts av slöjförbudet i skolan har även muslimska kvinnors arbetsliv och integration påverkats. Även här visar forskningen skilda resultat kring förbudets konsekvenser. Den forskning som analyserats visar att negativa konsekvenser för skolgången kan leda till svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Abdelgadir och Fouka (2020) menar att vissa kvinnor i större utsträckning blir kvar i föräldrahemmet i vuxen ålder och att detta kan tolkas som en följd av begränsad självständighet till följd av försämrade etablering på arbetsmarknaden. Ytterligare synliggörs det i det empiriska underlaget att det i vissa fall inte framkommer några tydliga negativa konsekvenser för muslimska kvinnors sysselsättning. Förbudet har bidragit till att skillnader i utbildningsnivå mellan olika grupper minskat över tid, vilket har visat sig genom förbättrade möjligheter till integration. Detta framkommer i forskning funnen av Maurin och Navarrete (2022) som även redogör för att slöjförbudets långsiktiga effekter har bidragit till ett minskat utbildningsgap mellan muslimska och icke-muslimska kvinnor. Detta menar författarna i sin tur har haft vidare positiva konsekvenser för de muslimska kvinnornas position på arbetsmarknaden och delaktighet i samhället.

I vårt material framgår att det år 2017 beslutades i Europeiska unionens domstol att interna ordningsregler hos företag som förbjuder synliga politiska och religiösa symboler inte är direkt diskriminerande. Denna policy gäller i alla medlemsländer så länge den är neutral och tillämpas lika för alla anställda. Denna neutralitetspolicy kan bland annat begränsa muslimska kvinnors möjligheter till att fullt ut kunna delta på arbetsmarknaden, exempelvis om de bär slöja. För att inte behöva kompromissa med sin trosuppfattning avstår muslimska kvinnor i högre grad från att söka vissa arbeten. Jakku (2019) redogör för neutralitetspolicyn i sin studie och exemplifierar med SAS-fallet där en muslimsk kvinna nekades en tjänst till följd av att hon meddelat att hon inte skulle ta av sig sin slöja för arbetet. Hon menar att policyn kan bidra till en bild av att diskriminering inte sker även om den drabbar religiösa grupper, och förklarar att detta kan leda till ökat utanförskap. Författaren menar att detta beslut blir ett strukturellt hinder för muslimska kvinnors möjligheter till deltagande på arbetsmarknaden samt att policys som denna särskilt påverkar muslimska kvinnor. Att uteslutas från arbetsmarknaden kan i förlängningen ha en negativ inverkan på dessa kvinnors självständighet och integration (Jakku, 2019).

6.3 Slöjförbudets konsekvenser för inkludering och exkludering

I samband med restriktioner kring religiös klädsel och uttryck kommer upplevelser av inkludering och exkludering. En behöver inte bo i ett land där ett sådant förbud införts för att kunna ta del av förbudets konsekvenser. I de granskade artiklarna framträder att muslimska kvinnor berörts av slöjförbudet även om det inte är lagstadgat i de land som de bor i. Det framkommer även att kvinnor som beslutat sig för att fortsätta bära niqab eller burka trots slöjförbud upplevt negativa konsekvenser i vardagen. Detta genom att avstå från sociala aktiviteter för att undvika hot, trakasserier och våld från polisen. Detta upptäcktes bland annat i Zempis (2019) studie som presenterade de beslöjade muslimska kvinnornas ohörda röster genom intervjuer. Hon lyfter hur kvinnor bosatta i England upplever slöjförbud i andra länder och förklarar att dessa även påverkar deras egna liv. Bland annat tenderar muslimska kvinnor att stanna inomhus på grund av eventuella konsekvenser, vilket Zempi (2019) förklarar att kvinnorna upplevde som en form av husarrest och en begränsning av rörelsefriheten.

I artiklarna framkommer att ett förbud mot niqab och burka kan leda till social exkludering och att den sociala isoleringen i sin tur kan resultera i negativa konsekvenser för kvinnornas hälsa och sociala relationer. De Vries (2023) menar att ansiktstäckande plagg som niqab och burka många gånger kan fungera som sociala hinder som begränsar möjligheterna till social interaktion, vilket ökar risken för ofrivillig ensamhet. Detta belyser de Vries (2023) i sin studie om hur ett förbud mot niqab och burka kan främja sociala band och minska ensamhet. Han menar däremot inte att det är de slöjbärande kvinnorna som upplever ensamhet, utan de personer runt omkring de som inte kan läsa av deras ansiktsuttryck. Han förklarar att plagg som burka och niqab kan fungera som en kommunikationsbarriär. Därför föreslår han alternativa metoder för att hantera dessa utmaningar. De kvinnor som väljer att bära niqab eller burka trots slöjförbud får göra det om de erbjuder sig att utföra tjänster som stärker den sociala samhörigheten. Det kan exempelvis handla om att besöka äldre på äldreboenden eller att utföra volontärarbete för att på så sätt motverka ofrivillig ensamhet bland medborgare. På så sätt kan kvinnans frihet balanseras med samhällliga behov som respons på Frankrikes krav på att "leva tillsammans" (de Vries, 2023).

Ytterligare en aspekt som framgår ur det empiriska materialet är hur diskriminering och polarisering är kopplat till exkludering. I materialet framträder att slöjförbud inte befriar kvinnor från förtryck och kontroll utan snarare minskar deras självbestämmande. Även detta återfanns i Zempis (2019) forskning där hon förklarar att vissa kvinnor börjat bära niqab eller burka i protest mot lagstiftningen, även om det finns en ökad risk för trakasserier. Detta för att ta tillbaka upplevelsen av självbestämmande som minskat i samband med förbudet. Vidare visar vår empiri att den franska nationella debatten kring islam även drabbade muslimska flickor och kvinnor som inte bar religiös klädsel. I samband med den ökade uppmärksamheten som riktades mot islam påverkades alltså majoriteten av Frankrikes muslimska flickor och kvinnor som upplevde en känsla av utanförskap och diskriminering. Dessutom ser vi i materialet att ett slöjförbud leder till ökad polarisering samt en känsla av dubbla identiteter. Abdelgadir och Fouka (2020) exemplifierar med franska kvinnors upplevelser av dubbla identiteter och förklarar det som en konflikt mellan muslimsk och fransk identitet. Därtill visar vår empiri att de kvinnor som sedan tidigare kände en stark tillhörighet till sin religion upplevde en ännu starkare koppling till sin muslimska identitet.

Detta som en motreaktion till att deras uttryck för religion begränsas. Parallellt ökade den franska tillhörigheten för de kvinnor som sedan innan kände en starkare koppling till den franska kulturen än till sin religion. Detta bidrog till ökad polarisering då de kvinnor som kände en starkare anknytning till sin religion exkluderades medan de kvinnor som kände en starkare anknytning till sin franska identitet inkluderades.

6.4 Slöjförbudet ur ett jämställdhetsperspektiv

Slöjförbudet diskuteras ofta utifrån ett jämställdhetsperspektiv, detta eftersom det berör kvinnor. Däremot tolkas begreppet jämställdhet på två olika sätt i diskursen. I det empiriska materialet synliggörs att vissa argumenterar för att ett förbud mot niqab och burka främjar kvinnors likställighet och motverkar patriarkala strukturer, medan andra motsätter sig detta och understryker vikten av kvinnors autonomi och självbestämmanderätt. Detta upptäcktes i O'Neill et al. (2015) artikel om feminism och hur bärandet av burka och niqab uppfattas i det offentliga rummet. Ur deras analys framgår att feministiska argument i diskussionen kring slöjförbudet ofta hänger samman med en bild av kvinnor som offer för förtryck. Utöver detta framgår det i artikeln att vissa feminister ser slöjan som en symbol för kvinnors underordning, medan andra hävdar att en central aspekt för jämställdheten är att kvinnor själva får fatta beslut om sin klädsel. Dessutom påvisar studien att graden av feministisk identitet har en påverkan på hur slöjan betraktas. Det vill säga de kvinnor som själva identifierar sig starkt som feminister tenderar att betrakta niqab och burka som ett uttryck för kvinnoförtryck och är därav mer kritiska till användandet av slöjan (O'Neill et al., 2015).

Vidare visas det i materialet att användandet av jämställdhet som ett argument i debatten om slöjförbud problematiseras. Detta då muslimska kvinnors röster sällan blir hörda i debatten, utan slutsatser dras istället om att de är förtryckta och i behov av räddning. Risken av detta blir att de muslimska kvinnornas egna handlingsutrymme och förmåga att agera förminskas. Brems et al. (2013) förklarar att även om slöjförbudet motiveras som ett skydd för kvinnors rättigheter blir detta problematiskt ur ett jämställdhetsperspektiv. Detta eftersom förbudet sällan syftar till att skydda kvinnor utan snarare att främja nationalitet. Detta förklarar även Fernando (2014) som sedan övergår till att diskutera hur sekularism och ideal om ett jämställt samhälle kan fungera som styrande verktyg som statliga institutioner använder för att styra kvinnors kroppar och uttryck. Därtill visar vår empiri att den västerländska förståelsen av jämställdhet ses som norm, medan muslimska kvinnors sätt att utforma sina liv anses som avvikande. Argument om jämställdhet kan istället resultera i att ojämlika maktförhållanden reproduceras snarare än att de motverkas (Fernando, 2014).

I materialet framgår dessutom att lagar som förbjuder religiös klädsel enbart riktar sig till muslimska kvinnor, vilket är ytterligare en faktor till att en redan utsatt grupp marginaliseras. Då dessa förbud fungerar som en begränsning för dessa kvinnors möjligheter att utöva sin religion och uttrycka sin identitet, fungerar de snarare som ett hinder för jämställdhet än som stärkande för kvinnors rättigheter. Forskare som Brems et al. (2013) menar alltså att förbudet

bidrar till att förstärka stereotyper och diskriminering istället för att främja jämlikhet, vilket har en negativ inverkan på muslimska kvinnors livssituation i stort.

6.5 Slöjförbudets konsekvenser för kvinnors tillgång till offentliga rum

I de länder där slöjförbud införts är en återkommande motivering att ett förbud är i linje med landets grundläggande värderingar. När syftet med förbudet är att skydda landets värderingar om sekularism, jämställdhet och neutralitet har slöjförbudet normaliserats, institutionaliserats och blivit rättsligt försvarbart. I den analyserade datan framgår av Khemilat (2021) att makthavare rättfärdigar segregation och diskriminering när de motiverar förbudet genom att använda begrepp som "landets grundläggande värderingar" och "allmän ordning". Hon menar att niqab och burka beskrivs som ett hot mot dessa värderingar och att det på så sätt har byggts upp en acceptans av segregation och att kvinnor utesluts från offentliga rum. Som tidigare nämnts är ett argument som används i diskussionen om slöjförbud att det främjar kvinnors rättigheter. Detta framkommer i vår empiri där bland annat Tissot (2011) beskriver att den franska lagstiftningen mot niqab och burka används som ett verktyg för att genom makt förtrycka kvinnor, snarare än att främja deras rättigheter. Hon förklarar att frågan om slöjförbud inte enbart är en fråga om landets säkerhet eller klädseln i sig, utan ett försök till att begränsa muslimska kvinnors deltagande i det offentliga rummet.

I det granskade materialet är Frankrike det land som nämns flest gånger. Tissot (2011) redogör för hur islamofobi och frågor kring nationell identitet växte fram under regeringen som satt under tidigt 2000-tal i Frankrike. Regeringen porträtterade islam som ett hot mot Frankrike och i samband med detta började muslimska kvinnor att exkluderas från offentliga rum. Även Khemilat (2021) lyfter fram att synligheten av muslimska kvinnor som bär burka och niqab i de offentliga rummen utgör ett direkt hot mot Frankrike som en sekulär stat. Hon diskuterar huruvida det är försvarbart att förbjuda niqab och burka för att skydda landets värden, även om det innebär att muslimska kvinnor försätts i utkanten.

Vidare framkommer det i vårt material att ett förbud mot niqab och burka är nödvändigt för den sociala interaktionen. Detta eftersom ansiktet anses vara centralt i västerländska idéer kring offentlighet. Baehr och Gordon (2012) menar att öppenhet och synlighet är grundläggande för en demokrati och för medborgarna, och att bära niqab och burka försvårar detta. De förklarar att niqab och burka därav fungerar som en symbol för utanförskap och att en person inte tillhör landets normer, vilket resulterar i att muslimska kvinnor utesluts från offentliga rum. Vidare belyser Baehr och Gordon (2012) komplexiteten som finns i balansen mellan religiös och kulturell frihet och västvärldens samhällliga normer och krav kring öppenhet. De menar att slöjförbudet inte nödvändigtvis behöver grundas i islamofobi och diskriminering, utan att det handlar om vad som anses önskvärt i ett demokratiskt samhälle. Att täcka sitt ansikte blir alltså en symbol för social isolering, vilket utmanar idén om att varje individ ska vara synlig i det offentliga rummet (Baehr & Gordon, 2012). I det empiriska underlaget framkommer slutligen av Tissot (2011) att den globala bilden av Frankrike som

föregångare i frågor om mänskliga rättigheter bör kritiseras. Hon menar att den franska modellen snarare är diskriminerande och att muslimska kvinnor hindras från att delta i offentliga rum, och att slöjförbud är en ny form av exkludering som successivt sprids till andra europeiska länder.

7. Analys

I detta avsnitt analyseras slöjförbudets konsekvenser utifrån vårt teoretiska ramverk för att synliggöra hur utbildning, arbetsliv, inkludering, jämställdhet och tillgång till offentliga rum påverkas. Fokus ligger på hur maktstrukturer och normer formar muslimska kvinnors livsvillkor i olika samhällskontexter. Analysen syftar till att fördjupa förståelsen för hur förbudets konsekvenser kan analyseras i relation till intersektionella, postkoloniala och diskursiva perspektiv inom socialt arbete.

7.1 Slöjförbudets konsekvenser för utbildning och arbetsliv ur ett intersektionellt perspektiv

Analysen av studiens resultat visar att de konsekvenser som slöjförbud medför för muslimska kvinnor behöver förstås som ett uttryck för maktordningar som samspelar, snarare än som isolerade fenomen. Genom ett intersektionellt perspektiv synliggörs hur maktstrukturer som kön, religion samt etnicitet samspelar och utgör en särskild form av strukturell utsatthet (Mattsson, 2021). Detta framgår tydligt i resultatet där utbildning och arbetsliv presenteras i relation till Abdelgadir och Foukas (2020) studie som visar att slöjförbud leder till försämrade utbildningsmöjligheter och svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Samtidigt visar Maurin och Navarrete (2022) att slöjförbudet snarare fungerade pådrivande för bättre studieresultat och ett minskat utbildningsgap.

Effekterna på utbildning och arbetsliv är alltså inte entydiga vilket visar att muslimska kvinnor inte kan förstås som en enhetlig grupp. Detta eftersom deras erfarenheter skiljer sig åt beroende på sociala och strukturella faktorer, vilket stärker den intersektionella förståelsen. Detta är relevant för socialt arbete då det poängterar vikten av att analysera hur strukturella faktorer kan forma en individs livssituation istället för att förklara utsatthet genom att se på enskilda kategorier. Vidare kan dessa motstridiga resultat förstås som en motsättning mellan en policys intention och dess faktiska utfall. Trots att slöjförbud motiveras med ökad integration och jämställdhet, visar resultatet att ett förbud istället kan innebära ökad exkludering och begränsade livsvillkor (Abdelgadir & Fouka, 2020; Zempi, 2019). Ur ett intersektionellt perspektiv tydliggörs det hur åtgärder som dessa kan få olika effekter beroende på individens position i samhället (Mattsson, 2021).

7.2 Slöjförbudets konsekvenser för inkludering och exkludering utifrån teorin om “vi och dem”

Ur resultatet framkommer att slöjförbud bidrar till isolering och begränsad rörelsefrihet (Zempi, 2019). Detta kan förstås i relation till Ahmeds (2014) teori om “vi och dem”. Genom detta teoretiska perspektiv framgår hur muslimska kvinnor konstrueras som “de andra”, vilket i sin tur skapar och upprätthåller skillnader. Även Abdelgadir och Fouka (2020) förklarar hur detta leder till upplevelser av dubbla identiteter och ökad polarisering. Dessa konsekvenser kommer ur diskursiva processer där vissa grupper anses avvikande i relation till en normativ majoritet. Medvetenhet kring detta är av stor betydelse för socialarbetare som ska förstå hur klienters livsvillkor präglas av bredare samhälleliga faktorer. Detta bidrar i sin tur till en fördjupad kunskap för hur social exkludering skapas och upprätthålls i samhället. Resultatet kan fördjupas ytterligare genom att uppmärksamma att exkludering inte bara sker genom yttre påverkan utan även internaliseras av individer som i längden begränsar sina egna möjligheter och deltagande. Zempi (2019) visar att när kvinnor begränsar sin rörelsefrihet kan detta ses som ett exempel på hur samhälleliga normer och föreställningar påverkar individers handlingsutrymme omedvetet. Detta går att förstå med hjälp av Ahmeds (2014) teori som förklarar hur känslor som rädsla appliceras på vissa grupper och därav bidrar till att de exkluderas.

7.3 Slöjförbudets konsekvenser för jämställdhet utifrån postkolonial feministisk teori

Den postkoloniala feministiska teorin fördjupar analysen ytterligare då den belyser hur västerländska värderingar och föreställningar påverkar synen på muslimska kvinnor. I det resultat som framställts om jämställdhet framförs att slöjan i många fall tolkas som en symbol för förtryck, speciellt bland grupper där personer starkt identifierar sig med feminism (O’Neill et al., 2015). Detta går att koppla till Lykke (2009) samt Carbin och Jansson (2017), som kritiserar hur den västerländska feminismen tenderar att generalisera och på så sätt osynliggöra skillnader mellan kvinnor. Detta bör en ha med sig inom det sociala arbetets praktik för att inte riskera att upprätthålla koloniala föreställningar som reproducerar stereotypa bilder.

Mohantys (1984) begrepp om diskursiv kolonisering är centralt för att förstå hur muslimska kvinnor målas upp som passiva offer som är i behov av räddning, detta bekräftar även Brems et al. (2013) och Fernando (2014). På så sätt fungerar argument om jämställdhet som en legitimering för att kontrollera kvinnors kroppar. Utöver detta synliggör resultatet även frågor kring representation och tolkningsföreträde. Att muslimska kvinnor ofta beskrivs av andra snarare än att själva få komma till tals går att förstås som ett uttryck för kunskapsmakt, vilket innebär makten att definiera problem och vad som räknas som legitimt vetande (Mohanty, 1984). Detta kan i sin tur påverka både forskning och praktik, och sociala insatser kan

komma att utformas utifrån generaliserande föreställningar snarare än individens uttryckta behov.

7.4 Slöjförbudets konsekvenser för tillgång till offentliga rum utifrån studiens teoretiska utgångspunkter

Slöjförbud rättfärdigas ofta genom motiveringar som rör nationella värderingar såsom sekularism och allmän ordning, vilket över tid bidrar till att normalisera att muslimska kvinnor exkluderas (Khemilat, 2021; Tissot, 2011). Detta går att förstå med hjälp av Ahmeds (2014) teori, där känslor av hot och avvikelser riktas mot särskilda grupper och därigenom legitimeras begränsningar av deras handlingsutrymme. Samtidigt synliggör Baehr och Gordon (2012) att slöjförbud kan motiveras utifrån samhällsrelaterade idéer om social interaktion och demokratiska värden, vilket skapar en normativ konflikt mellan olika värden i samhället. Detta tydliggör hur makt utövas genom definitionen av vad som anses vara idealt i det offentliga rummet. För socialt arbete medför detta ett teoretiskt perspektiv över hur institutionella och politiska system påverkar individers möjligheter till deltagande i offentliga rum.

Vidare går detta att förstå som en reglering av vilka kroppar och uttryck som tillåts synas, där vissa uppfattas som mer legitima än andra i det offentliga rummet (Ahmed, 2014; Baehr & Gordon, 2012). På så sätt blir den beslöjade kvinnan inte enbart en individ utan även en symbol för avvikelser, vilket vissa menar rättfärdigar exkludering. Även om det finns restriktioner så väljer vissa kvinnor att aktivt fortsätta bära slöja, vilket kan tolkas som en form av motstånd (Zempi, 2019). Detta tydliggör att muslimska kvinnor inte endast är passiva mottagare av systematisk styrning, utan aktiva aktörer som själva ifrågasätter och utmanar dessa strukturer (Lykke, 2009; Mattsson, 2021). Slutligen kan slöjförbudets utveckling förstås som en normaliseringsprocess, där begränsningarna successivt internaliseras och uppfattas som legitima (Khemilat, 2021; Tissot, 2011). Genom Ahmeds (2014) teori om "vi och dem" tydliggörs det hur känslor och diskurser samspelar för att dessa åtgärder ska uppfattas som acceptabla, samtidigt som deras diskriminerande konsekvenser riskerar att osynliggöras. Detta är av stor betydelse för socialt arbete eftersom en bör inta ett kritiskt förhållningssätt och ifrågasätta de normer och strukturer som i vanliga fall tas för givna.

8. Diskussion

I detta avsnitt diskuteras studiens bakgrund och resultat i relation till en bredare samhällskontext. Centrala teman och argument i debatten om slöjförbud belyses och problematiseras. Därefter diskuteras hur olika aktörer motiverar sina ståndpunkter samt vilka

föreställningar som debatten präglas av. Avslutningsvis diskuteras vilka konsekvenser ett eventuellt slöjförbud kan få i Sverige.

8.1 Slöjförbudet i relation till avskärmning, sexualisering och barns autonomi

Eftersom diskursen om slöjförbudet är mångfacetterad och komplex går den att diskutera utifrån flera olika vinklar. För att förstå dagens debatt är det av stor vikt att först uppmärksamma sløjans historiska och kulturella betydelse. Historiskt sett har sløjans symboliserat blygsamhet och respekt inför ens religiösa utövande (Musharraf et al., 2018). Begreppet hijab syftar till en fysisk barriär eller avskärmning, vilket går att tolkas på olika sätt. När vi läste om sløjans historia väcktes tankar kring just begreppet avskärmning. Vi funderar kring huruvida den muslimska kvinnan avskärmar sig för sin egen eller för någon annans skull, samt vem hon avskärmar sig från. Bär hon slöja för att män inte ska attraheras av henne, och räknas det då som att hon bär sløjans för sin egen skull? Sløjans diskuteras bland annat utifrån att den behövs för att inte väcka manlig uppmärksamhet, och på så sätt menar vissa att den är en symbol för objektifiering. Vi frågar oss om det är sløjans som är sexualiserande, eller om det är män som sexualiserar kvinnor och att kvinnor skyddar sig från detta med hjälp av sløjans? Ytterligare en synvinkel är att avskärmning inte enbart skapas av individen själv, utan att även samhället kan avskärma kvinnor. Detta genom exempelvis att de nekas arbete eller avstår från att söka vissa tjänster på grund av krav på att ta av sig sløjans. Jakku (2019) exemplifierar detta med SAS-fallet där en muslimsk kvinna nekades en tjänst då hon inte accepterade arbetsplatsens krav på att ta av sig sløjans. Hon menar att policys som dessa kan leda till ökat utanförskap. På så sätt avskärmar samhället muslimska kvinnor genom strukturer som begränsar deras möjligheter till att delta i det offentliga rummet.

Vidare funderingar väcks i samband med att slöjförbud för barn i förskolor och grundskolor diskuteras, och att även detta talas om utifrån den aspekt att sløjans är objektifierande. Frågan diskuteras även utifrån perspektivet att dessa barn som bär slöja inte är gamla nog för att fatta ett eget beslut i frågan samt förstå innebörden av plagget. Det känns helt plötsligt mer okej när man pratar om slöjförbud för barn upp till 18 år. Detta eftersom mycket annat regleras när det handlar om barn, exempelvis att ta körkort eller köpa alkohol, med motiveringen att man inte är tillräckligt utvecklad än samt ge tid för barnets utveckling och minska risker. Därigenom upplevs argumentet mer legitimt när det inte syftar till att reglera vuxna människors klädsel eftersom de har förmågan att själva ta beslut över sina livsval.

I Westergrens motion *Utreda slöjförbud i skolan för barn* (Motion 2019/20:2401) förklarar hon att sløjans är en symbol för objektifiering då den symboliserar att flickor behöver döljas för att män inte ska attraheras av de. Det väcker frågor kring huruvida det är föräldrarna som sexualiserar sina barn genom att antingen tvinga eller ge de valet att bära slöja, eller om det är andra som sexualiserar barnet och att sløjans därför fungerar som ett skydd mot detta. Vi menar att det oavsett om en flicka bär slöja eller inte, kommer att finnas personer i hennes omgivning som sexualiserar henne och andra barn. Även om ett slöjförbud hade skyddat barn

från att objektifieras, hade det kunnat hämma de i andra aspekter såsom i utbildningssammanhang. Detta synliggörs i resultatet där Abdelgadir och Fouka (2020) förklarar att slöjförbud har lett till ökad risk för avhopp från skolan bland muslimska flickor och kvinnor, vilket resulterat i försämrad etablering på arbetsmarknaden och högre arbetslöshet. Det kommer alltså både för- och nackdelar med ett sådant förbud. Därav är vi delade i denna diskussion då det finns flera olika synvinklar att se till och många av dem har välgrundade argument. Vi upplever att denna diskurs är ändlös eftersom man saknar svar på vilket som är det verkliga problemet i frågan om slöjförbud för barn, och att man på så sätt inte kommer kunna enas i frågan.

I resultatavsnittet framförs två artiklar med skilda slutsatser. En möjlig förklaring till de motstridiga resultaten mellan Abdelgadir och Fouka (2020) samt Maurin och Navarrete (2022) kan exempelvis vara skillnader i studiernas metodologiska val och datamaterial. Abdelgadir och Fouka (2020) fokuserar på mer långsiktiga konsekvenser för muslimska kvinnors etablering på arbetsmarknaden, medan Maurin och Navarrete (2022) i större utsträckning undersöker studieresultat. Detta kan innebära att olika aspekter av utbildning synliggörs, vilket i sin tur kan påverka resultatet. Dessutom kan tidsperiod och kontext ha betydelse för varför studierna skiljer sig åt. Detta då effekterna av ett slöjförbud kan utvecklas över tid beroende på hur individer och samhälle anpassar sig till lagstiftningen. I detta fall har Abdelgadir och Fouka (2020) och Maurin och Navarrete (2022) forskat kring liknande tidsperiod, därav är detta inte betydande för de skiljaktiga resultaten.

8.2 Kvinnors rättigheter och sekularism som legitimering av slöjförbud

En central aspekt i frågan kring slöjförbud är sekularismen och huruvida religion och stat ska separeras. Många länder motiverar slöjförbudet med argumentet att niqab och burka hotar landets grundvärderingar om sekularism. Detta då att bära slöja i exempelvis skolan ses som problematiskt eftersom skolan ska vara neutral och religiösa uttryck kan uppfattas påverka andra. Khemilat (2021) menar att politiker rättfärdigar segregation när slöjförbud motiveras med argument om att skydda landets grundläggande värderingar. Det går att argumentera för att det är motstridigt att motivera slöjförbudet med sekularism då staten reglerar medborgarnas klädsel, samtidigt som begreppet syftar till att skilja på religion och staten. I ett land som Frankrike med stark sekularism rättfärdigas slöjförbudet med motiveringen att slöjan strider mot sekularismen eftersom offentliga platser inte bör förknippas med religiös tillhörighet (Mechoulan, 2019).

Statlig reglering av religiös klädsel känns som startskottet för att även annan typ av klädsel kommer kunna regleras eller förbjudas, och därmed ses som normaliserat. Detta går att se i Frankrike där regleringen av religiös klädsel till en början endast förbjöd religiösa symboler i skolan, för att sedan förbjuda heltäckande slöjor på alla offentliga platser. Därefter förbjöds barn upp till 18 år att bära slöja och sedan förbjöds plagget abaya i skolan. Detta tyder på att gränserna successivt förskjuts när det kommer till hur staten styr medborgarnas klädsel. Det

går att spekulera i hur detta kan komma att eskalera. Vart drar man gränsen för vilken klädsel som är okej och inte, och vem är det egentligen som har makten att definiera dessa gränser?

Ytterligare ett argument som används i frågan om slöjförbud är att slöjan är en tvingande klädsel som indikerar att kvinnan är underordnad mannen (Ghasemiani, 2004). Westergren (Motion 2019/20:2401) menar att vi inte kan dra slutsatser kring hur stor del av alla slöjbärande kvinnor som bär slöja frivilligt men att vi med säkerhet vet att det inte är alla. Att vissa kvinnor bär slöja under tvång är en viktig aspekt som inte bör förminska. Däremot menar vi att det inte heller är hållbart med ett allmänt förbud där alla slöjbärande kvinnor drabbas. I debatten beskrivs ofta muslimska kvinnor som offer för kvinnoförtryck och hederskultur, denna slutsats dras ofta utan några belägg eller från muslimska kvinnors egna berättelser. Detta lyfts fram i resultatet där O'Neill et al. (2015) beskriver att feministiska argument i diskussionen om slöjförbud ofta grundas i en bild av muslimska kvinnor som offer. Ur deras analys framgår att feministiska argument i diskussionen kring slöjförbudet ofta hänger samman med en bild av kvinnor som offer för förtryck. Detsamma gäller i politiska diskurser där dessa fientliga slutsatser förklaras med argumentet att dessa insatser verkar för att främja kvinnors rättigheter. Detta är vanligt förekommande i de motioner vi läst och har väckt frågor hos oss kring vad dessa politiker grundar sina antaganden i. Är det muslimska kvinnor som själva uttryckt utsatthet för kvinnoförtryck eller är det föreställningar och antaganden som tillskrivits dem?

8.3 Vivre ensemble och slöjförbudets politiska och säkerhetsmässiga kontext

I Europa är Frankrike det land där flest muslimer är bosatta (SVT, 2018a). Trots detta ligger landet i framkant när det gäller förbud mot muslimsk klädsel, vilket påverkar en större del av befolkningen. Vi ser detta från två sidor, å ena sidan är det rimligt att just Frankrike driver frågan då det bor flest muslimer där, samtidigt som förbuden å andra sidan drabbar en större mängd människor än vad de hade gjort i andra länder. Detta går att tolka som ett resultat av en bristfällig integrationspolitik. I Sverige däremot bedöms det bo ungefär 100 kvinnor som bär niqab eller burka (Frisk & Gillette, 2019). Därav är det intressant hur prioriterad frågan är i Sverige trots att den endast berör en liten mängd människor. Detta får oss att ifrågasätta avsikterna bakom ett sådant förbud i Sverige då det inte hade gjort någon betydande skillnad för samhället.

I Frankrike var "vivre ensemble" (leva tillsammans) en stor del av debatten om slöjförbud. Många menar att niqab och burka är ett hinder för socialisering och gemenskap i samhället, vilket anses vara av stor betydelse för västerländsk kultur. Detta framgår i resultatet där Baehr och Gordon (2012) och de Vries (2023) presenterar att argument om social sammanhållning används för att legitimera slöjförbud. Det framgår även att sådana förbud kan resultera i social isolering och minskad rörelsefrihet för muslimska kvinnor (Zempi, 2019). Med dessa synvinklar kan vi problematisera argumenten om att ett slöjförbud skulle främja socialisering och gemenskap, då kvinnor istället kan komma att isoleras till följd av förbudet. Vivre

ensemble är även intressant ur ett svenskt perspektiv då vi i Sverige i högre grad tenderar att separera det offentliga rummet från social gemenskap, där vardaglig interaktion med okända personer på offentliga platser inte är lika framträdande som i andra europeiska länder. Om att “leva tillsammans” innebär att individer bör anpassa sig till synlighet och social interaktion blir detta på bekostnad av deras religiösa utövande.

Ytterligare en aspekt som lyfts i den politiska debatten om muslimsk klädsel i Frankrike är att täckande strandklädsel, såsom burkinin, tyder på en allians med terroriströrelser. Till följd av detta förbjöds burkinin i samband med de islamiska terrordåden i Frankrike 2016 (Motion 2020/21:23). Heltäckande klädsel förbjuds alltså med argumentet att det är av säkerhetsskäl då identifiering är ett krav enligt Frankrikes värderingar om skydd. När en talar om förbud mot heltäckande klädsel är det mestadels kvinnor som påverkas av beslutet, vilket blir motsägelsefullt då åtgärderna motiveras som generella säkerhetsåtgärder men i praktiken enbart riktas mot en specifik grupp. Vi tycker att detta blir särskilt intressant då dessa handlingar som lagstiftningen motiveras med i stor utsträckning inte är kopplade till just denna grupp. En lagstiftning som denna drabbar enbart kvinnor och lämnar därmed männen i stor utsträckning opåverkade, trots att de säkerhetshot som åberopas inte kan kopplas exklusivt till muslimska kvinnors klädsel.

8.4 Om slöjförbud blir verklighet i Sverige

Det går inte att säga med säkerhet hur ett slöjförbud i Sverige skulle se ut. Däremot går det att spekulera i detta med grund i de motioner som skrivits samt med erfarenhet av hur det ser ut i länder där sådana införts. Som tidigare nämnt motiverar flera förslaget om slöjförbud med att det främjar kvinnors rättigheter. Andra menar att ett förbud mot heltäckande klädsel snarare behövs för att definiera svensk identitet samt en markör för tillhörighet, istället för att stärka välbefinnandet för dessa kvinnor (Frisk & Gillette, 2019). Liknande argument används i andra länder där slöjförbud införts. Även Brems et al. (2013) och Khemilat (2021) visar att slöjförbud ofta motiveras med argument om kvinnors rättigheter och nationella värderingar, och att slöjan framställs som oförenlig med olika länders principer. Detta återkommer i flera europeiska länder som infört slöjförbud och det går även att se likheter i hur svenska politiker resonerar kring ett eventuellt slöjförbud.

Vidare uttrycks det i motion *Förbud mot heltäckande muslimsk slöja* (Motion 2025/26:568) att ett slöjförbud är väsentligt för att försvara Sveriges demokratiska och kulturella värderingar. Vi anser att ett förbud hade givit motsatt effekt då vi tror att kvinnor istället för att frigöras hade isolerats och begränsats ytterligare. Om det är de tvingande männen som är problemet i frågan, är det de som bör begränsas. Därav menar vi att det istället ska vara straffbart att tvinga någon att bära slöja istället för att plagget i sig är förbjudet. På så sätt kan de kvinnor som lever i förtryck hjälpas medan de kvinnor som bär slöjan frivilligt fortsatt behåller rätten till att själva bestämma över sin klädsel.

Vidare funderar vi kring varför svenska politiker lägger en sådan tyngd vid att införa ett slöjförbud när det endast rör sig omkring 100 kvinnor i Sverige som bär niqab eller burka. Detta får en att ifrågasätta varför ett sådant förbud skulle vara relevant för Sverige. Vad hade det egentligen gjort för skillnad? Vilka är dessa kvinnor som politikerna menar behöver räddas? Ett förbud mot burka och niqab går att tolka som en ingång till vidare förbud som reglerar kvinnors klädsel, vilket vi menar strider mot Sveriges värderingar om jämställdhet och inkludering. Det hade även kunnat utvecklas på samma sätt som i Frankrike där förbud mot olika typer av religiös klädsel har införts successivt och på så sätt har gränser långsamt förskjutits. Detta synliggörs även i den analyserade empirin som visar hur restriktioner för religiös klädsel successivt utökats i takt med att nya samhällsliga strukturer etablerats (Khemilat, 2021; Tissot, 2011). Om tanken är att ett slöjförbud ska göra en betydande skillnad i samhället så räcker inte ett förbud mot enbart niqab och burka. Ett förslag som detta uppfattas som ett första steg mot att successivt utesluta islam och alla dess uttrycksformer. Jimmie Åkessons uttalande om muslimer och att de inte anses vara svenskar kopplar vi till två av studiens mest centrala begrepp, nämligen inkludering och exkludering. Vi menar att ett sådant uttalande bidrar till exkludering eftersom en utesluter en del av Sveriges befolkning. Detsamma gäller uttalanden gällande slöjförbud och de riskerar att påverka tilliten mellan individ och stat. Detta eftersom berörda grupper kan uppleva att deras livsval ifrågasätts och begränsas i större utsträckning än andras.

Som tidigare nämnt är det inte endast politiker som är engagerade i debatten utan även svenska medborgare. Detta framgår ur en undersökning som Sveriges Radio (2026) genomförde. Av de som svarade på undersökningen tyckte hälften att burka och niqab skulle förbjudas. Debatten har fått stor spridning och åsikterna är delade. Efter att vi tagit del av undersökningen väcktes frågor dels kring hur insatta deltagarna var i frågan, samt vad som ligger till grund för deras vilja att införa ett förbud. Vi undrar hur frågan har formulerats då vi anser att det krävs en viss förkunskap inom ämnet för att kunna ge ett nyanserat svar. Det är relevant att reflektera över vilka erfarenheter och förförståelser som ligger till grund för svaren i undersökningen, samt hur dessa kan ha formats av samhällsdiskurser om exempelvis integration och säkerhet. Detta uppmärksammar frågan om huruvida opinionen i första hand bygger på direkta erfarenheter eller på röster som hörts i samhällsdebatten. Samtidigt uppmärksammar undersökningen ett rådande missnöje bland svenska medborgare, och detta bör en ta hänsyn till samt bemöta med lagar som främjar allas fri- och rättigheter.

9. Slutsats

I detta avsnitt presenteras en övergripande sammanfattning av studiens resultat. De mest centrala resultaten lyfts fram och besvarar studiens syfte och frågeställningar. Avsnittet avslutas därefter med en reflektion kring vad studien kan bidra med i socialt arbete.

Syftet med denna studie har varit att belysa hur slöjförbud i länder där sådana införts, med särskilt fokus på Frankrike, beskrivs i tidigare forskning, samt vilka konsekvenser förbudet kan få för muslimska kvinnors livsvillkor. Mer specifikt har denna studien fokuserat på hur slöjförbudet påverkar kvinnors möjligheter till utbildning och arbete, deras upplevelser av inkludering och exkludering, hur jämställdhet förstås i relation till förbudet samt hur kvinnors tillgång till offentliga rum påverkats. För att undersöka detta har en litteraturoversikt genomförts och det insamlade materialet har bestått av vetenskapliga artiklar.

Studien visar att slöjförbud påverkar kvinnors tillgång till och deltagande i offentliga rum, då det i många fall leder till ökad exkludering, social isolering samt begränsad rörelsefrihet. Parallellt visar andra resultat att ett förbud kan underlätta deltagande för muslimska kvinnor som inte frivilligt bär slöja. Detta indikerar på en komplex och splittrad framställning. Vidare framgår av tidigare forskning att sambandet mellan jämställdhet och slöjförbud kan ses på olika sätt. Viss forskning menar att slöjförbud kan främja jämställdhet genom att motverka förtryck, medan annan forskning menar att ett slöjförbud snarare begränsar kvinnors autonomi och återskapar ojämlika maktförhållanden. Sammantaget visar studiens resultat att slöjförbud inte enbart kan förstås som en entydig lösning på frågor gällande jämställdhet och tillgång till offentliga rum. Istället framgår förbudet som en åtgärd med komplexa och motstridiga konsekvenser där utfallet ofta beror på kontext och individuella förutsättningar.

För socialt arbete innebär studien att ett kritiskt och reflekterande förhållningssätt är avgörande i möten där lagstiftning, normer och individens livsvillkor samspelar. Det är centralt att förstå hur samhällsdiskurser och strukturer påverkar både klientens handlingsutrymme samt möjligheter till delaktighet. I förlängningen handlar det om att synliggöra hur politiska beslut formar människors faktiska livsvillkor. Studien blir även relevant i praktiska möten inom socialtjänst och skola, där socialarbetare exempelvis gör behovsbedömningar, utreder stödinsatser eller arbetar med etablering och integration. Denna kunskap kan bidra till att förstå varför exempelvis kvinnor avstår från att ta emot insatser, delta i utbildning eller myndighetskontakter. Detta kan bero på upplevelser av exkludering eller begränsad rörelsefrihet. Mer specifikt kan detta förekomma i bland annat socialtjänstens arbete med försörjningsstöd, där bedömningar av individers rätt till ekonomiskt bistånd ofta kopplas till arbetsförmåga och aktivt arbetssökande, vilket kan begränsas till följd av lagstiftningens konsekvenser. Denna kunskap kan även appliceras i möten med barn och unga inom skola och elevhälsa, där frågor om deltagande, inkludering och självbestämmande kan bli aktuella. Om ett slöjförbud skulle införas i Sverige är detta något som socialarbetare kommer att behöva hantera. Eftersom socialarbetare verkar inom ramen för gällande lagstiftning och är utförare av lagar i praktiken, kan det innebära att socialarbetare i vissa fall behöver fatta beslut som upplevs vara i konflikt med ens egen moral.

9.1 Förslag till framtida forskning

Denna studie har synliggjort flera konsekvenser av slöjförbud, däremot framkommer tydliga kunskapsluckor i forskningen. Därav framstår det som relevant för framtida forskning att undersöka hur samhällsdiskurser kan påverka opinionen kring slöjan. Detta genom exempelvis hur media och politiska uttalanden bidrar till att forma och sprida föreställningar och attityder i samhället. Det är av särskild vikt att studera vilka narrativ som dominerar den offentliga debatten och hur dessa kan påverka den allmänna förståelsen av slöjbärande muslimska kvinnor. Detta kan bidra till ökad kunskap kring hur opinion skapas och återskapas samt hur detta i förlängningen kan få konsekvenser för politiska beslut och muslimska kvinnors livsvillkor. Detta kan undersökas genom kvalitativa innehållsanalyser av media, politiska uttalanden och motioner för att identifiera återkommande narrativ och teman. Metoden kan även kombineras med diskursanalys för att belysa hur slöjan och muslimska kvinnor framställs i den offentliga debatten.

10. Referenslista

- Abdelgadir, A., & Fouka, V. (2020). Political Secularism and Muslim Integration in the West: Assessing the Effects of the French Headscarf Ban. *American Political Science Review*, 114(3), 707-723. <https://doi.org/10.1017/S0003055420000106>
- Abrams, A. (1 juni 2018). Denmark just became the latest European country to ban burqas and niqabs. *Time*. <https://time.com/5298049/denmark-ban-burqa-niqab-face-veils/>
- Ahmed, S. (2014). *The cultural politics of emotion* (2:a uppl.). Edinburgh University Press. <https://www.jstor.org/stable/10.3366/j.ctt1g09x4q>
- Alvinus, A., Borglund, A., & Larsson, G. (2023). *Tematisk analys: din handbok till fascinerande vetenskap*. Studentlitteratur.
- Baehr, P., & Gordon, D. (2012). On the Edge of Solidarity: The Burqa and Public Life. *Society*, 49, 457-467. <https://doi.org/10.1007/s12115-012-9584-2>
- Brems, E., Vrieling, J., & Ouald Chaib, S. (2013). Uncovering French and Belgian Face Covering Bans. *Journal of Law, Religion and State*, 2(1), 69-99. <https://doi.org/10.1163/22124810-00201004>
- Carbin, M., & Jansson, M. (2017). *Introduktion till politisk teori*. I Freidenvall, L., & Jansson, M. (Red.), *Politik och kön: feministiska perspektiv på statsvetenskap* (s. 35-51). Studentlitteratur.
- Cohen-Almagor, R. (2022). Indivisibilité, Sécurité, Laïcité: the French ban on the burqa and the niqab. *French Politics*, 20, 3-24. <https://doi.org/10.1057/s41253-021-00164-8>
- De Vries, B. (2023). The Sociability Argument for the Burqa Ban: A Qualified Defence. *Criminal Law and Philosophy*, 17, 317-337. <https://doi.org/10.1007/s11572-021-09622-4>
- European Court of Human Rights. (2014, 1 juli). *S.A.S. v. France* (Application no. 43835/11), [HUDOC]. <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-145466>
- Evolvi, G. (2019). The veil and its materiality: Muslim women's digital narratives about the burkini ban. *Journal of Contemporary Religion*, 34(3), 469-487. <https://doi.org/10.1080/13537903.2019.1658936>
- Fernando, M. L. (2014). Ethnography and the politics of silence. *Cultural Dynamics*, 26(2), 235-244. <https://doi.org/10.1177/0921374014526025>
- Folkhälsomyndigheten. (4 juli 2017). *Handledning för litteraturöversikter*.

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/94c7c7cd41ca43b4be207c9b8c78df07/handledning-litteraturoversikter.pdf>

Forsberg, C., & Wengström, Y. (2015) *Att göra systematiska litteraturstudier: Värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning* (4. uppl.). Natur & Kultur.

Frisk, S., & Gillette, M. B. (2019). Sweden's Burka Ban: Policy Proposals, Problematisations, and the Production of Swedishness. *Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 27(4), 271-284. <https://doi.org/10.1080/08038740.2019.1668847>

Ghasemiani, S. (2004). *Slöjan; jämställdhet eller kvinnoförtryck?* Hanaförlaget.

Independent. (8 augusti 2018). Which countries ban wearing niqabs and burqas in public? <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/niqab-burqa-bans-boris-johnson-islamophobia-row-muslims-europe-middle-east-a8481266.html>

Jakku, N. (2019). Neutralitet och muslimska kvinnors slöja: Aktivt medborgarskap, arbete och exkludering i det samtida Sverige. *Tidskrift för Genusvetenskap*, 40(2), 29-50. <https://doi.org/10.55870/tgv.v40i2.2683>

Jensdotter, L. (2026). Religion as a Social Problem in the Swedish Parliament: Constructions of the "Religious Other" in Motions on Banning the Muslim Veil and Call to Prayer. *Scandinavian Studies*, 98(1), 93-119. <https://doi.org/10.3368/sca.98.1.93>

Kalman, H., & Lövgren, V. (2019). Etik i forskning och etiska dilemman. En introduktion. I H. Kalman & V. Lövgren (Red.), *Etiska dilemman: forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet* (2 uppl., s. 9-22). Gleerups.

Khemilat, F. (2021). Excluding veiled women from French public space: the emergence of a 'respectable' segregation? *Journal of Gender Studies*, 30(2), 214-226. <https://doi.org/10.1080/09589236.2020.1863198>

Lykke, N. (2009). *Genusforskning: en guide till feministisk teori, metodologi och skrift*. Liber.

Mattsson, T. (2021). *Intersektionalitet i socialt arbete* (3 uppl.). Gleerups.

Maurin, E., & Navarrete, N. (2022). Behind the veil: the effect of banning the Islamic veil in schools. *Economic Policy*, 38(113), 63-98. <https://doi.org/10.1093/epolic/eiac069>

Mechoulan, S. (2019). The case against the face-veil: A European perspective. *International Journal of Constitutional Law*, 16(4), 1267-1292. <https://doi.org/10.1093/icon/moy099>

Mohanty, C. T. (1984). *Under Western Eyes: Feminist Scholarship and Colonial Discourses*. *Boundary 2*, 12(13), 333-358. <https://doi.org/10.2307/302821>

Motion 2019/20:2401. *Utreda slöjförbud i skolan för barn*. Sveriges riksdag.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/motion/utreda-slojforbud-i-skolan-for-barn_h7022401/

Motion 2019/20:3374. *Utred slöjförbud i grundskolor och förskolor*. Sveriges riksdag.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/motion/utred-slojforbud-i-grundskolor-och-forskolor_h7023374/

Motion 2020/21:23. *Förbud mot heltäckande muslimsk slöja*. Sveriges riksdag.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/motion/forbud-mot-heltackande-muslimsk-sloja_h80223/

Motion 2025/26:568. *Förbud mot heltäckande muslimsk slöja*. Sveriges riksdag.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/motion/forbud-mot-heltackande-muslimsk-sloja_hd02568/

Musharraf, N. M., Ahmed, B., & Munir, A. (2018). The Dress Code for Muslim Women: A Linguistic Analysis of the Qurānic Verses and the Prophetic Traditions. *Journal of Islamic and Religious Studies*, 3(1), 27-37. <https://doi.org/10.36476/JIRS.3:1.06.2018.11>

Nygren, L. (2019). Risken finns, finns nyttan? Etikprövningen och den kvalitativa forskningen. I H. Kalman & V. Lövgren (Red.), *Etiska dilemman: forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet* (2 uppl., s. 25-39). Gleerups.

O'Neill, B., Gidengil, E., Côté, C., & Young, L. (2015). Freedom of religion, women's agency and banning the face veil: the role of feminist beliefs in shaping women's opinion. *Ethnic and Racial Studies*, 38(11), 1886-1901.
<https://doi.org/10.1080/01419870.2014.887744>

Paul, K. (2024). Banning Islamic Veils: Is Social Cohesion (or Living Together) a Valid Argument? *Journal of Law and Religion*, 39(1), 34-53. <https://doi.org/10.1017/jlr.2024.2>

Piatti-Crocker, A., & Tasch, L. (2015). Veil Bans in Western Europe: Interpreting Policy Diffusion. *Journal of International Women's Studies*, 16(2), 15-29.
<https://vc.bridgew.edu/jiws/vol16/iss2/2>

République française. (2010, 11 oktober) *Interdisant la dissimulation du visage dans l'espace public* (Loi n° 2010-1192), [Légifrance].
https://www.legifrance.gouv.fr/download/pdf?id=EEpKbOqpVKS_j-RgGEAkJZzKY6oT0Ac8uyatwTORrks=

Rosenberger, S., & Sauer, B (2012). *Politics, religion and gender: framing and regulating the veil*. Routledge.

Stafford, G. (2024). Veiling and Head-Covering in Late Antiquity: Between Ideology, Aesthetics and Practicality. *Past & Present*, 263(1), 3-46.

<https://doi.org/10.1093/pastj/gtad017>

Svenska Dagbladet. (26 april 2010). *Slöjförbud het fråga i Europa*.

<https://www.svd.se/a/7003645d-dfbc-3243-9f76-7e1f5729556a/slojforbud-het-fraga-i-europ>

Sveriges Radio. (17 februari 2020). *Skolverket: Slöjförbud inte tillåtet*.

<https://www.sverigesradio.se/artikel/7409480>

Sveriges Radio. (12 februari 2026). *Många vill att burka och niqab ska förbjudas i Sverige*.

<https://www.sverigesradio.se/artikel/manga-vill-att-burka-och-niqab-ska-forbjudas-i-sverige>

Sveriges Television. (29 december 2015). *Frankrike får stöd för slöjförbud*.

<https://www.svt.se/nyheter/frankrike-far-stod-for-slojforbud>

Sveriges Television. (9 augusti 2018a). *De här europeiska länderna har infört förbud mot burka och niqab*.

<https://www.svt.se/nyheter/utrikes/de-har-landerna-har-infort-forbud-mot-burka-och-niqab>

Sveriges Television. (23 oktober 2018b). *FN: Slöjförbud bryter mot religionsfriheten*.

<https://www.svt.se/nyheter/utrikes/fn-slojforbud-bryter-mot-religionsfriheten>

Sveriges Television. (30 maj 2019). *Förbud mot huvudduk röstades igenom i Staffanstorps kommun*.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/skane/forbud-mot-huvudduk-rostades-igenom-i-staffanstor>

Sveriges Television. (17 april 2020). *Skurup inför slöjförbud i skolan*.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/skane/skurup-infor-slojforbud-i-skolan>

Sveriges Television. (17 november 2020). *Förvaltningsrätten upphäver slöjförbudet i Skurup*.

<https://www.svt.se/nyheter/lokalt/skane/forvaltningsratten-upphaver-slojforbudet-i-skurup>

Sveriges Television. (10 april 2021). *Flera nya lagförslag i Frankrike - slöjförbud ska även gälla barn*.

<https://www.svt.se/nyheter/utrikes/nytt-lagforslag-i-frankrike-slojforbud-ska-aven-galla-bar>

Sveriges Television. (2 september 2023). *Macron: Skolor får inte släppa in elever med abaya*.

<https://www.svt.se/nyheter/utrikes/macron-skolor-far-inte-slappa-in-elever-med-abaya>

Sveriges Television. (31 mars 2026). *Jimmie Åkesson: Då har jag svårt att se att man är svensk*.

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/jimmie-akesson-da-har-jag-svart-att-se-att-man-ar-svens>

Tissot, S. (2011). Excluding Muslim Women: From Hijab to Niqab, from School to Public Space. *Public Culture*, 23(1), 39-46. <https://doi.org/10.1215/08992363-2010-014>

Vetenskapsrådet. (2024). *God forskningsсед 2024* (VR2405).

<https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2024-10-02-god-forskningsсед-2024.html>

Weaver, M. (31 maj 2018). Burqa bans, headscarves and veils: a timeline of legislation in the west. *The Guardian*.

<https://www.theguardian.com/world/2017/mar/14/headscarves-and-muslim-veil-ban-debate-timeline>

Zempi, I. (2019). Veiled Muslim women's views on law banning the wearing of the niqab (face veil) in public. *Ethnic and Racial Studies*, 42(15), 2585-2602.

<https://doi.org/10.1080/01419870.2019.1588985>